

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

OVER HET PERSOONLIJKHEIDSDOSSIER⁽¹⁾

Tot welke school zij ook behoren, welke leer zij ook over de functie van de straf doceren, aanvaarden tegenwoordig alle strafrechtgeleerden dat het onontbeerlijk is dat de strafrechter zo volledig mogelijk ingelicht weze over de persoonlijkheid van de delinquent ten einde in het arsenaal der strafmaatregelen oordeelkundig deze uit te kiezen die het meest vatbaar is om de verbetering van de schuldige en zijn maatschappelijke wederaanpassing te verzekeren.

Maar indien de penalisten het eens zijn over het beginsel, zijn zij integendeel zeer verdeeld over de middelen die dienen tewerkgesteld om de studie te verwezenlijken van de persoonlijkheid van de misdadiger en om alle nodige bestanddelen ter beschikking van de wijzende rechtsmachten te stellen om hun toe laten met kennis van zaken uitspraak te doen zowel over de aard als over het beloop der straf.

Het is van zelfsprekend dat ik niet de ambitie noch het inzicht koester, om in enkele minuten een gezamenlijke oplossing voor te stellen aan de menigvuldige vraagstukken die gesteld worden door de studie van de persoonlijkheid van de delinquent.

Ik zal me beperken U kortbondig — ten einde de bespreking in te leiden — enkele meningen uiteen te zetten die zich hieromtrent in België geuit hebben in de loop der laatste jaren.

Alvorens evenwel de knoop van het vraagstuk aan te vatten, zou ik een kwestie van terminologie willen oplossen en antwoorden op het verwijt dat mijn hooggeachte Collega Professor Vrij onlangs aan de Belgische penalisten heeft toegestuurd die de oprichting vragen van een « *dossier de personnalité* » (Persoonlijkheidsdossier).

Deze uitdrukking wordt door de Heer Vrij hevig becritiseerd. Steunend op de Nederlandse terminologie, maakt hij een onderscheid tussen het « *Rapport d'information* » (« Voorlichtingsrapport ») dat aan de Rechter overhandigd wordt door het Reclasseringsgenootschap gelast met het persoonlijkheidsonderzoek en het dossier « *Dossier de personnalité* » (« Persoonsdossier »), dat door het gevangeniswezen wordt samengesteld over ieder veroordeelde die het voorwerp is geweest van een « Voorlichtingsrapport » en die een gevangenisstraf van ten minste tien maanden dient uit te boeten, hetgeen de voorwaardelijke invrijheidstelling toelaat ⁽²⁾.

In dit stelsel is het « *Voorlichtingsrapport* » slechts

een bestanddeel van het persoonsdossier dat bij de arrondissementsrechtbank samengesteld wordt in het rechtsgebied waar de veroordeelde geboren is en dat menigvuldige bescheiden inhoudt betreffende de houding van de veroordeelde gedurende de strafuitvoering.

Het is van zelfsprekend dat, hetgeen we op het oog hebben wanneer wij spreken over « Persoonlijkheidsdossier » geenszins overeenstemt met het « Persoonsdossier » door de Nederlandse overheid « na » het vonnis samengesteld, met het oog een goede uitvoering van de veroordeling te verzekeren.

Hetgeen wij in onze geest het « Persoonlijkheidsdossier » noemen is samengesteld om de Rechter vóór het vonnis in te lichten en stemt bijgevolg overeen met het « Voorlichtingsrapport », maar, zoals we het dadelijk zullen zien, kan dit dossier ook iets anders inhouden dan een verslag.

Professor Vrij verwijt ons vervolgens « Dossier » te noemen, hetgeen volgens hem, slechts een « verslag » kan zijn; want, zegt hij, de maatschappelijke voorlichtingsambtenaar die de bestanddelen van het persoonlijkheidsonderzoek verzameld heeft dient slechts een « verslag » ter beschikking van de rechter te stellen, t.t.z. een synthese der door hem verzamelde bestanddelen ⁽³⁾.

Ik betwist geenszins dat de maatschappelijke voorlichtingsambtenaar niet noodzakelijk de hele briefwisseling en al de nota's die hij tijdens zijn onderzoek verzameld heeft aan de rechter dient mede te delen; ik betwist ook niet dat het wenselijk is dat hij aan de rechter een « rapport » afgeeft waarin hij de door hem verzamelde bestanddelen uiteenzet en de besluiten die hij meent, omtrent de persoonlijkheid van de delinquent er te mogen uit trekken, maar, ik blijf geloven dat in sommige gevallen de voorlichtingsambtenaar wijs zal handelen indien hij bij zijn uiteenzetting zekere bescheiden voegt (enquête-verslag, briefwisseling gevoerd met de ouders van de delinquent, dossier van vroegere veroordelingen, namelijk dossier van het antropologisch laboratorium ter gelegenheid van een vroegere veroordeling samengesteld, enz...) die meer welsprekend zullen zijn dan een samenvatting, die slechts een weerschijs is, dikwijls misvormd door het temperament van de opsteller.

Ik zie er dus geen bezwaar in wanneer de rechter

van de voorlichtingsambtenaar een verslag ontvangt waaraan, als bewijs, zekere bescheiden zouden gevoegd zijn waarop de voorlichtingsambtenaar de besluiten van zijn verslag heeft gesteund... en waarom zou men in dit geval niet kunnen spreken over « Persoonlijkheidsdossier »?

Anderzijds zal, naar mijn mening, dit dossier het afschrift behelzen der gerechtelijke beslissingen over de vroegere veroordelingen, alsmede het inlichtingsbulletin en desgevallend het verslag van de geneesheer-psychiater die de observatie gedaan heeft indien de veroordeelde zich in staat van voorlopige hechtenis bevindt en wanneer het een delicaat geval blijkt te zijn.

Ongetwijfeld, om aan de Benelux-geest, getrouw te blijven, dienen wij ons in te spannen om onze wederzijdse wetgevingen tot eenheid te brengen, hetgeen een unificatie insluit van onze rechtskundige terminologie... want om elkaar goed te begrijpen is vóór alles van belang aan dezelfde uitdrukkingen dezelfde betekenis te geven.

Daarom, zou ik, wat mij betreft, volgaarne de uitdrukking « Persoonlijkheidsdossier » opofferen, om het geheel aan te duiden van de door de voorlichtingsambtenaar verzamelde inlichtingen met de bedoeling de Rechter in te lichten vóór het vonnis.

Daarentegen, beschouw ik op mijn beurt, dat het woord « Voorlichtingsrapport » (*Rapport d'information*) in de geest van de Heer Vrij, een te beperkte draagwijdte bezit, vermits hij daardoor elke mogelijkheid meent uit te sluiten om aan de Rechter iets anders mede te delen dan een verslag.

Er kunnen gevallen zijn waarin de Rechter zich niet kan tevreden stellen met slechts een gewoon rapport, hoe bevoegd degene ook weze die het verslag heeft opgesteld. Het past dat de Rechter de waarde van de hem verstrekte inlichtingen kunne controleren en de voorlichtingsambtenaar zelf heeft tot plicht aan zijn verslag zekere bescheiden, die een bijzondere betekenis hebben, te voegen.

Anderzijds, zoals ik het reeds aanhaalde, zal het dossier dat aan de Rechter wordt afgegeven, buiten het enquête-verslag, inhouden, het inlichtingsbulletin, het afschrift der beslissingen over voorgaande veroordelingen en in zekere gevallen, het observatie-verslag van de geneesheer-psychiater.

Daarom, indien men de uitdrukking « *Persoonlijkheidsdossier* » wil prijsgeven, verkies ik dat ze zou vervangen worden door het woord « *Persoonlijkheidsonderzoek* » (*Enquête de personnalité*).

Wat er ook weze van dit geschil, dat eerder een woordentwist is dan een kwestie die de grond der zaak aangaat, zal ik nu mijn uiteenzetting hernemen door getrouw de orde te volgen van de door de organisatoren dezer vergadering opgegeven vragen.

* * *

1ste Vraag. — *In welke phase van het strafproces dient de « rapportage » te geschieden? Moet dit geschieden vóór of nadat de schuld van de verdachte is vastgesteld?*

In Nederland stelt zich de vraag niet vermits zij gelukkig door de wetgever is opgelost. (Zie Wetboek van Strafvordering, artikelen 147, 177 en 310).

In België, is zij bij mijn weten, niet het voorwerp geweest van grondige openbare discussies.

Nochtans, indien ik mij goed herinner, werd zij even aangeroerd tijdens de debatten die plaats hadden in de Belgische Unie voor Strafrecht, bij de discussie

van het verslag van mijn waarde Collega de Heer Substituut Procureur-Generaal Matthijs.

Sommige toehoorders hebben gemeend dat het niet mocht toegelaten zijn, de persoonlijkheid van een individu te onderzoeken zolang de materiële deelneming van de verdachte aan het hem te laste gelegde feit nog niet bewezen is geweest.

In andere bewoordingen, zou men zijn toevlucht moeten nemen, tot het Angelsaksisch stelsel en het vonnis in twee etappen verdelen: de eerste beslissend over de schuld, de tweede over de aard en het beloop der straf?

Dit is onbetwistbaar het systeem dat het best in staat is de individuele vrijheid en de persoonlijke veiligheid te vrijwaren.

Maar deze oplossing zou gelijk staan met de hervorming der gehele organisatie van onze strafrechtspleging.

Dient het traditioneel systeem der continentale landen prijsgegeven om het Angelsaksisch regime aan te nemen? Dit is het vraagstuk dat gesteld wordt en het is van zulke omvang dat het niet opgaat het hier te onderzoeken.

Beperken wij ons met er op te wijzen dat eminente Belgische strafrechtgeleerden, zoals Professor Simon, van oordeel zijn dat de generalisatie van het persoonlijkheidsonderzoek ondergeschikt zou dienen gemaakt aan een procedure in twee etappen, maar zij erkennen dat er een wetgevende hervorming van de strafrechtspleging zou nodig zijn, om het bestaan ener cesure te bekrachtigen tussen de twee stadia van de beteugelende instantie (4).

In beginsel, is het deze thesis die eveneens de voorkeur geniet van Heer Paul Cornil, secretaris-generaal van het Ministerie van Justitie. Volgens hem, zou de Rechter eerst over de criminaliteit beslissen. Vervolgens, zou een commissie voor strafuitvoering, door een magistraat voorgezeten, de straf uitkiezen en de uitvoering leiden (5).

Andere penalisten zijn eerder partijgangers van het Italiaans systeem van de « toezichtrechter » (« juge de surveillance ») maar dit debat verwijdt ons van de vraag die ons onderworpen wordt.

Wat mij betreft, geloof ik dat het niet onontbeerlijk is, zijn toevlucht te moeten nemen tot het Angelsaksisch systeem der instantie in twee tijden om het bestaan te aanvaarden van een persoonlijkheidsonderzoek *alvorens* de jurisdictie ten gronde over het principe der schuld heeft beslist. Nochtans om deze hervorming te kunnen verwezenlijken, past het, dat de wetgever tussenkomt en de voorwaarde bepaalt waarin dit onderzoek zal georganiseerd worden, zoals het de Nederlandse wetgever gedaan heeft.

Wat deze kwestie aangaat, heeft de Heer Leon Cornil, Procureur-Generaal bij het Hof van Cassatie, in zijn meesterlijk voorwoord in het « *Traité de Procédure pénale* », der « *Novelles* », geschreven:

« *C'est à une juridiction d'instruction que sera confiée l'enquête psycho-physique et sociale: elle ne l'ordonnera que dans les conditions prescrites par la loi.* » (6)

Het schijnt dus wel, dat, in de geest van deze eminente penalist, het bestaan van een persoonlijkheidsonderzoek, niet ondergeschikt is aan de invoering van het Angelsaksisch systeem, maar om de rechten van de verdachte te vrijwaren, is het onontbeerlijk dat de wet de voorwaarden bepaalt waarin het onderzoek zal kunnen bevolen worden en de modaliteiten volgens dewelke het zal verwezenlijkt worden.

Ten andere, aanvaardt men niet reeds van nu af in gewichtige zaken, die aan het Hof van Assisen

worden onderworpen, dat, door de politiediensten wordt overgegaan tot een grondig onderzoek nopens de persoonlijkheid van de beschuldigde?

Dit persoonlijkheidsonderzoek heeft plaats tijdens het gerechtelijke onderzoek en de onderzoeksrechter doet er toe overgaan zodra hij tegen de beschuldigde bezwaren verzameld heeft die hem voldoende schijnen om de verzending van de beschuldigde vóór het Hof van Assisen te rechtvaardigen.

Waarom zou, hetgeen toegelaten is wanneer de onderzoeksrechter een verzending naar het Assisenhof voorziet, verboden zijn wanneer de onderzoekende magistraat voldoende bezwaren tegen de beschuldigde verzameld heeft, om de verzending te rechtvaardigen voor de correctionele rechtsmacht?

Rekening houdend met het coëfficiënt van fantasie en illogisme dat dikwijls de uitspraak der jury beïnvloedt is het geenszins overdreven te zeggen dat een beschuldigde, door de raadkamer naar de correctionele rechtbank verzonden, veel minder kans zal hebben vrijgesproken te worden, dan een beschuldigde verzonden vóór het Hof van Assisen, zelfs wanneer de feiten die hem ten laste gelegd zijn, onbetwistbaar bewezen zijn. Dienvolgens, indien men het persoonlijkheidsonderzoek aanvaardt in het geval waarin de onderzoeksrechter de verzending van de beschuldigde vóór het Hof van Assisen voorziet, ziet men niet in, waarom het in correctionele zaken zou verboden worden, als wanneer de gevaren van vrijspraak minder aanzienlijk zijn.

Van het ogenblik dat men in criminele zaken het persoonlijkheidsonderzoek aanvaardt, bestaat er, naar mijn mening, geen enkele reden om het in correctionele zaken te weigeren, want zowel in het ene als in het andere geval, onderzoekt men het verleden en doorpeilt men de persoonlijkheid van een voor onschuldig gehouden individu!

Voegen wij er aan toe dat, in alle zaken waar men goede redenen heeft te denken dat er zou dienen overgegaan tot toepassing van de wet op het maatschappelijk verweer, de geneesheer gelast de verdachte te onderzoeken, niet nalaat zijn toevlucht te nemen tot een psycho-fysisch en zelfs maatschappelijk onderzoek, met de bedoeling de juiste geestestoestand van betrokkene te kennen en om een omstandig advies over zijn verantwoordelijkheid uit te brengen... Welnu, ook hier, bevindt men zich tegenover een voor onschuldig gehouden individu.

Sommigen zullen misschien zeggen dat de instelling van een persoonlijkheidsonderzoek, dat een schuldheidsverklaring van de rechter voorafgaat, zou kunnen uitgelegd worden als een nadelig vooroordeel jegens de beschuldigde? Deze opwerping lijkt me niet afdoend.

Inderdaad, zoals ik er aan herinnerd heb, heeft dit persoonlijkheidsonderzoek plaats in al de gevallen aan het Hof van Assisen onderworpen en nooit werd dit onderzoek beschouwd als een nadelig vooroordeel, nooit heeft de verdediging zich verzet dat er zou toe overgegaan worden, nooit is dit onderzoek een hinderis geweest voor een vrijspraak..., integendeel, met de jury over de persoonlijkheid van de beschuldigde in te lichten, heeft het persoonlijkheidsonderzoek ongetwijfeld meer dan eens bijgedragen om bij de juryleden een overtuiging van niet schuldigheid te vormen.

Stippen we ten andere aan, dat verscheidene continentale landen die het Angelsaksisch systeem der rechtspleging in twee tijden niet bezitten (uitspraak van schuld gevolgd door een beslissing over de straf)

uitstekend het bestaan hebben aanvaard van een onderzoek omtrent de persoonlijkheid van de beschuldigde alvorens er uitspraak gedaan wordt over de schuldigheid en terwijl deze alleenlijk maar waarschijnlijk lijkt.

Dit stelsel wordt namelijk door het Wetboek van Strafvordering der Nederlanden aangenomen.

Anderzijds, schrijft artikel 56 van het Deens Strafwetboek van 15 April 1930 een persoonlijkheidsonderzoek voor, telkens wanneer de magistraat redenen heeft om te geloven dat de beschuldigde van een voorwaardelijke veroordeling zal genieten, maar dit onderzoek heeft plaats alvorens er over de schuldigheid beslist wordt.

Uit al hetgeen hier voorafgaat, meen ik te mogen afleiden dat zelfs in de huidige stand onze rechtspleging, het mogelijk is de organisatie te overwegen van een persoonlijkheidsonderzoek dat het vonnis over de schuldigheid voorafgaat.

Evenwel, om aan de betichte een maximum van waarborg te verlenen, ware het wenselijk deze procedure, door de wetgever uitdrukkelijk en nauwkeurig te laten op touw zetten, zoals door de Heer Matthijs voorgesteld werd in zijn merkwaardige studie over het « Persoonlijkheidsdossier » (7).

Het is inderdaad van belang de gevallen te preciseren waarin de rechter tot een persoonlijkheidsonderzoek zal mogen overgaan.

Hieromtrent werden door de Heren Matthys en Versele en door mij zelf verschillende criteria aanbevolen (8).

Naar mijn mening zou het van belang ontbloot zijn hier de criteria die voorgesteld werden te onderzoeken.

Het moge volstaan te verklaren dat, naar mijn mening, dit onderzoek dient beperkt te blijven tot zekere zaken waarvan, gelet op de omstandigheden (op de ouderdom van verdachte, op zijn verleden, op het buitengewoon karakter of op de zwaarwichtigheid der zaak, enz...) men mag geloven dat de rechter, die met het beslechten van de grond der zaak gelast is, grondige inlichtingen moet bezitten omtrent de persoonlijkheid van de verdachte om oordeelkundig de straf te kunnen kiezen.

Geen enkel criterium voorzien, zoals het Professor Vrij aanbeveelt, lijkt me gevaarlijk: sommige rechters zullen het persoonlijkheidsonderzoek te dikwijls bevelen en anderen weer te zelden.

Daarentegen dient eveneens vermeden al te strenge criteria te voorzien en ik meen dat dit de klip is waarop wij in België alle gestoten zijn.

Tenslotte, lijkt het me zeker dat *in de huidige stand onze wetgeving*, er geen sprake kan zijn een individu in voorhechtenis te nemen met het enig doel een medico-sociaal onderzoek toe te laten.

Zou het niet best zijn enige gevallen te voorzien waarin het persoonlijkheidsonderzoek steeds verplichtend zou zijn en een brede ruimte van appreciatie aan de rechter te laten voor de andere gevallen waarin het facultatief zou zijn?

Anderzijds, verzetten zich twee redenen tegen een overdreven vermenigvuldiging van de persoonlijkheidsonderzoeken:

1°) de gang van het strafgerecht zou erdoor vertragen, hetgeen onvermijdelijk de beteugeling zou ontzenuwen, want een der voornaamste hoedanigheden ener goede beteugeling, is de spoed;

2°) men zou over een aanzienlijk aantal voorlichtingsambtenaren moeten beschikken en het valt te vrezen dat een te talrijk personeel veel elementen

zou omvatten die niet de nodige vorming zouden bezitten om de delicate taak die hun zou toevertrouwd worden, tot een goed einde te brengen.

2de Vraag. — Moet de zogezegde sociale rapportage geschieden door leken, door opgeleide en gesalarieerde werkers in dienst van private verenigingen of door opgeleide en gesalarieerde staatsambtenaren?

Indien dit laatste de voorkeur verdient, moet dit ambtelijk apparaat dan deel uitmaken van de dienst der Officiëren van Justitie, of moet het rechtstreeks ressorteren onder het Departement van Justitie?

Zo ja, hoe zou dan een goede samenwerking tussen deze dienst en de rechterlijke macht kunnen worden gewaarborgd?

In 't algemeen, verklaren zich de Belgische criminologen, die de kwestie bestudeerd hebben, voor het systeem dat het persoonlijkheidsonderzoek aan maatschappelijke assistenten toevertrouwt (9).

In België wordt in 't algemeen aangenomen dat de studie van de persoonlijkheid van de delinquent naar verschillende graden dient gedaan, al naar gelang de aard der zaak en dat men drie verschillende soorten van onderzoek kan bepalen.

1) een kortbondig onderzoek vermeld op een « *inlichtingsfiche* », houdende aanduidingen :

- a) betreffende het familiaal midden,
- b) aangaande het sociaal midden.

Deze inlichtingen welke de omvang niet zouden hebben van een grondig onderzoek zouden met bescheidenheid kunnen ingewonnen worden door zekere politieofficiëren die de cursussen voor criminologie gevolgd hebben en gespecialiseerd zijn in het uitvoeren van dergelijke opdracht. Deze inlichtingen zouden kunnen ingewonnen worden door middel van een vragenlijst, door de onderzoeksrechter of door de magistraat van het Parket opgesteld (10).

In de geest der Belgische criminologen zou die « *inlichtingsfiche* » dienen toegevoegd aan de bundels van al de criminele en correctionele zaken en zelfs, in zekere gevallen, aan de bundels van politiezaken ten laste van onverbeterlijke recidivisten.

2) een werkelijk « *persoonlijkheidsonderzoek* », dat heel wat meer uitgebreid zou zijn dan de « *inlichtingsfiche* » en dat namelijk betrekking zou hebben op de humane voorgaanden van de beschuldigde, erfelijkheidsgegevens — opvoeding tijdens zijn kinderjaren — schoolvorming — ontluiking van de puberteit, enz...), en op zijn huidige toestand, zowel wat zijn persoon betreft (medico-biologische, psychopathologische elementen, enz.) als op sociaal gebied (familie- beroeps-midden, enz), en ook op zijn extra-gerechtelijk sociaal leven, ten einde tot een « *synthesis* » te komen van het geval betrekking hebbende tegelijk op de criminogene factoren en strekkingen van de verdachte en op de sociale hoedanigheden en mogelijkheden van de verdachte en leidende tot suggesties voor penitentiaire of sociale behandelingen. z

In de geest van de grote meerderheid der Belgische criminologen zou dit onderzoek aan gespecialiseerde maatschappelijke assistenten, staatsambtenaren en namelijk aan de assistenten van de penitentiaire sociale Dienst, handelende onder het toezicht van artsen-anthropologen, moeten toevertrouwd worden.

Weliswaar, werden tegen deze suggesties zekere kritieken door artsen opgeworpen en in het bijzonder

door psychiaters die de sociale assistenten aanzien als niet voldoende voorbereid voor de taak die men hun wil toevertrouwen. Naar hun mening, zou de « *karacterologische synthesis* moeten gedaan worden door een gespecialiseerd anthropoloog ».

Wat men ook denke van deze kritiek, ze heeft slechts betrekking op de staat van vorming der maatschappelijke assistenten van de penitentiaire dienst, doch niet op hun hoedanigheid van staatsambtenaar. Professor Alexander, bestuurder van de Penitentiaire Anthropologische Dienst, schreef overigens onlangs nog dat : « *de medewerking van de maatschappelijke assistenten onmisbaar blijkt, wanneer men verlangt dat het anthropologisch dossier een volledig beeld zou geven van de persoonlijkheid van de onderzochte* » (11).

3) Eindelijk zou, voor zeer kiese zaken, de onderzoeksrechter, de onderzoeksrechtsmacht of de jurisdictie ten gronde beroep kunnen doen op de medewerking van een deskundige om zich nopens de fysische- of geestestoestand van de verdachte in te lichten.

In de huidige toestand der wetgeving is het nochtans niet mogelijk een verdachte te verplichten zich aan een psychiatrisch onderzoek te onderwerpen of aan een observatie bij toepassing van de wet op het sociaal verweer, wanneer hij zich niet in staat van voorlopige hechtenis bevindt. Hieruit dient dus afgeleid dat thans, wanneer de verdachte zich in vrijheid bevindt, het medisch deskundig onderzoek slechts met zijn toestemming zal kunnen geschieden.

De Heer Versele heeft de mogelijkheid overwogen een in observatieplaatsing te bevelen om het medisch deskundig onderzoek mogelijk te maken, maar, hij neemt aan dat die in observatiestelling aan de goedkeuring zal moeten onderworpen worden van een rechtsmacht naar de door de wet voorziene voorwaarden (12).

* * *

Naar ons weten, werd nooit in België voorgesteld dat bezoldigde afgevaardigden van private instellingen tot een persoonlijkheidsonderzoek zouden overgaan.

Weliswaar, alhoewel de private instellingen van maatschappelijke bijstand zeer talrijk en zeer actief zijn, bezitten wij geen enkel genootschap dat op gelijke voet mag gesteld worden met het « *Nederlandse Vennootschap tot reklassering* » en met andere reklasseringsgenootschappen die in de Nederlanden zulke merkwaardige activiteit aan de dag leggen.

Bij ons, wordt de post-penitentiaire bijstand (« *after care* ») toevertrouwd :

1) aan de *beschermende comités van vrijgestelde veroordeelden* die er naar streven de betrekkingen tussen de gevangenen met de leden van hun familie te onderhouden of te herstellen en hun werk te verschaffen.

Die Comités zijn samengesteld uit zeer toegewijde personen, maar die noch de vorming, noch voldoende vrije tijd hebben om tot de personaliteitsonderzoeken over te gaan.

2) aan de *Diensten van maatschappelijke weder-aanpassing* die een privaat karakter bezitten maar door de Staat geldelijk worden ondersteund.

Zij bevinden zich meestal in de grote steden : Brussel, Antwerpen, Gent, Luik en Charleroi en houden zich in het bijzonder bezig met de abnormale delinquenten en de recidivisten, vrijgelaten uit de instellingen van maatschappelijk verweer.

Die organismen bekommeren er zich hoofdzakelijk om werk te verschaffen aan de vrijgelaten veroordeel-

den. Het personeel waarover ze beschikken is weinig talrijk en het zou zich niet kunnen bezig houden met de persoonlijkheidsonderzoeken «vóór» vonnisuitspraak.

3) eindelijk, aan de *Maatschappelijke Dienst van het bestuur van het gevangeniswezen*. De werkzaamheden van de maatschappelijke assistenten kunnen in vier grote categoriën onderverdeeld worden:

a) overgaan tot de nodige onderzoeken met het oog op de individualisatie van de *verbeteringsbehandeling*;

b) de gevangene bijstaan in zijn betrekkingen met zijn familie, die betrekkingen onderhouden of herstellen en te dien einde een morele steun geven aan de gevangenen;

c) de familiale-, beroeps- en sociale reklassering van de gevangenen voorbereiden.

d) de voogdij verzekeren van de vrijgestelden wanneer de private instelling deze niet kan uitoefenen. Zonder het werk van de beschermcomité's voor vrijgestelde veroordeelden, en bijzonder van de Diensten van maatschappelijke readaptatie te onderschatten, mag men toch zeggen dat het vooral aan de maatschappelijke assistenten van de Centrale Dienst van het penitentiair Bestuur is, dat de zware taak toekomt tot de voorgeschreven persoonlijkheidsonderzoeken over te gaan, met het oog op het verwezenlijken enerzijds van de individualisatie der verbeteringsbehandeling en, anderzijds, van de maatschappelijke wederaanpassing van de vrijgestelden.

Doch, zoals het heel te recht Professor Vrij zegde, is het persoonlijkheidsonderzoek vóór het vonnis intiem verbonden met de studie van de persoonlijkheid die gedaan werd na het vonnis, in de loop van de strafuitvoering.

«Elk van beide, voorlichting en reklassering, wint bij de verbinding met de ander... als de voorlichting geen gevallen bleef volgen en uit die praktijk leerde hoe straffen gewerkt hebben op mensen die zij kende en in hoeverre deze achteraf reklassabel bleken, zou zij niet alleen bij het geven van conclusies en advies maar reeds bij het weten waarop te letten bij het enqueteren, belangrijk en onherstelbaar erop achteruitgaan...

Als de reklassering toezichten zou krijgen waartoe zij zich niet op grond van eigen onderzoek bereid verklaard had, zou zij bij haar werk onvoldoende zeker van zich zelf zijn en bovendien de kans gemist hebben de vertrouwensband met verdachte te leggen in zijn meest vatbare phaas, dat is vóór het vonnis» (13).

Zoals wij het reeds gezegd hebben, zijn het in België, de maatschappelijke assistenten van de penitentiaire dienst die met de onderzoeken gelast worden met het oog op de voorwaardelijke invrijheidstelling en reklassering, soms zelfs, met de na-penitentiaire voogdij.

Het is dus te wensen dat zij het ook zouden zijn, die gelast worden met het persoonlijkheidsonderzoek, dat het vonnis moet voorafgaan.

Een laatste «ondergeschikte vraag» dient nog te worden onderzocht: «Moeten de gesalarieerde maatschappelijke assistenten van de dienst van de Procureur des Konings deel uitmaken of moeten ze rechtstreeks ressorteren onder het Departement van Justitie?»

Thans maken de maatschappelijke assistenten die zich met de persoonlijkheidsonderzoeken na het vonnis en met de penitentiaire en post-penitentiaire voogdij bezig houden, deel uit van de Centrale Dienst die van het Algemeen Bestuur der strafinrichtingen van het Ministerie van Justitie afhangt.

Dit systeem heeft een einde gesteld aan de moeilijk-

heden die vóór 1937, waren ontstaan, omdat de maatschappelijke assistenten van de dubbele autoriteit affingen van de gevangenisdirecteur en van de arts gelast met de penitentiaire anthropologische dienst.

Maar ik denk dat, zo het huidige systeem opperbester is, wanneer het gaat om het samenordenen der activiteiten van de maatschappelijke assistenten inzake de penitentiaire en post-penitentiaire bijstand, het, integendeel talrijke bezwaren zou opleveren, wat de nodige personaliteitsonderzoeken betreft vóór het vonnis.

Deze activiteit is totaal vreemd aan het bestuur der strafinrichtingen. Op dit gebied, gaat het niet om veroordeelden, maar om onschuldig vermoede verdachten, waarvan de meesten zich in vrijheid bevinden.

De noodwendigheden van het onderzoek vereisen dat de persoonlijkheidsonderzoeken met de maxima snelheid verricht worden en dat de maatschappelijke assistenten die ermede gelast worden, zich niet kunnen beroepen op hun activiteit bij de penitentiaire dienst om de uitvoering van hunne, door de onderzoeksmagistraten of door de Parketten voorgeschreven onderzoeken te vertragen.

In die voorwaarden, zou men moeilijk kunnen begrijpen dat de maatschappelijke assistenten, gelast met de personaliteitsonderzoeken «vóór» het vonnis, rechtstreeks zouden gesteld worden onder de leiding van de Directeur der strafinrichtingen.

Zij moeten, mijn inziens, ter beschikking gesteld worden van de Parketten, opdat de magistraten van het Openbaar Ministerie en de onderzoeksrechters, ze met opdrachten van voorlichting zouden kunnen gelasten, volgens de noodwendigheden van de dienst.

Desniettegenstaande bestaat er geen bezwaar tegen, dat die verschillende maatschappelijke assistenten verenigd worden, zoals de Heer Matthys het voorstelt «in een centrale dienst die de eensgezindheid en de éénheid van leiding, het toezicht en de tucht over zijn leden zal verzekeren» (14), juist zoals het aangenomen wordt voor de vaste afgevaardigden ter kinderbescherming, die onder de leiding der kinderrechters alle opdrachten uitvoeren van voorlichting, uitbesteding en toezicht over de kinderen en die nochtans met het rijkspersoneel gelijkgesteld worden, wat bezoldigingen, vergoedingen, verlof, tuchtregeling, enz., betreft (15).

Maar volgens mijn bescheiden mening, is het van de magistraat van het Parket, of van de onderzoeksrechter dat die maatschappelijke assistenten rechtstreeks de nodige richtsnoeren moeten ontvangen inzake leiding van het onderzoek en het is aan hen dat ze de uitslag van hun onderzoek rechtstreeks moeten overmaken.

3de Vraag. — *Moet de zogenaamde sociale rapportage zich beperken tot een overzicht der milieu-factoren in de ruimste zin of dient ook de persoonlijkheid van de betrokkene aandacht te krijgen?*

De Belgische criminologen die heel bijzonder die kwestie bestudeerd hebben, gaan akkoord om te denken dat het persoonlijkheidsdossier niet moet beperkt worden tot het opsporen van de mesologische factoren («milieu-factoren») maar bovendien handelen moet over de individuele, psychophysische elementen van de verdachte.

Het volstaat het schema van een persoonlijkheidsonderzoek opgesteld door de Heer Versele te lezen, om vast te stellen dat, in zijn geest, het persoonlijk-

heidsonderzoek namelijk, wat de menselijke voorgaanden betreft, moet bevatten:

- 1) een opsporing der aangeërfde gegevens met mogelijke en waarschijnlijke uitwerking;
- 2) een opsporing der medico-psychologische gegevens welke zich sedert zijn geboorte tot aan de jaren van verstand voordeden;
- 3) een opsporing der opvoedings- en morele formatiegegevens zowel in de familiekring als in de schoolkring;
- 4) een opsporing van de elementen welke zich hebben kunnen voordoen in het proces der gevoelsbevrijding, der geslachtsrijpheid en der maatschappelijke medewerking.

Wat de huidige toestand van de verdachte betreft, zal het onderzoek namelijk moeten opsporen op individueel gebied:

- a) de medico-biologische elementen;
- b) de hogere vermogens, het verstand, de emotiviteit, het gevoel (affectiviteit);
- c) de psycho-pathologische kenmerken (16).

Zonder zovele bijzonderheden te behandelen, is de Heer Matthys insgelijks van mening, dat het persoonlijkheidsdossier, door het opsporen en de vereniging der menigvuldige factoren die het geheel ener sociologische individualiteit samenstellen «het in-werkingstellen moet vergemakkelijken van het psychiatrisch onderzoek» (17).

Men moet het voorzeker niet verbergen dat die zienswijze een ideaal uitmaakt dat slechts zal kunnen verwezenlijkt worden wanneer de magistraten van het Parket en de onderzoeksmagistraten zullen beschikken over maatschappelijke assistenten die een grondig onderwijs en een bijzondere, steeds verbeterde vorming zullen hebben genoten.

Deze kwestie gaat dus intiem samen met de oprichting van een korps van maatschappelijke assistenten, die bevoegd zijn hun kiese en moeilijke opdracht te verrichten, welke de criminologen hun wensen toe te vertrouwen.

Ik twijfel er niet aan dat, in de huidige toestand der studiën die hun worden opgelegd, de maatschappelijke assistenten niet geschikt zijn om op doelmatige wijze tot het persoonlijkheidsonderzoek over te gaan, zoals de Heren Matthys en Versele het ontworpen hebben.

Het programma der schoolstudiën van de maatschappelijke dienst zou moeten herzien worden; een sectie zou moeten ingericht worden met het doel gespecialiseerde maatschappelijke assistenten te vormen voor de diensten van de strafrechtsmachts, zoals reeds bijzondere secties bestaan voor het bestuderen der kwestie van kindbescherming.

Wanneer er gebrek moest zijn aan gespecialiseerd personeel, zou men voorlopig afstand moeten doen van het volledig persoonlijkheidsonderzoek, zoals de heren Matthys en Versele het beschouwen en zich vergenoegen met een onderzoek over de maatschappelijke factoren.

In deze veronderstelling zou men, om aan het gebrek aan maatschappelijke assistenten te verhelpen, zijn toevlucht moeten nemen, in een groter aantal gevallen, tot psychiatrische onderzoeken die aan gespecialiseerde artsen zouden toevertrouwd worden.

4de Vraag. — *Mag het zogenaamd sociaal rapport een conclusie bevatten, uitmondend in een bepaald advies aan de Rechter? Zo ja, bag dit alléén betrekking hebben op de aard van de op te leggen straf of mag de rapporteur zich ook uitspreken over de strafmaat?*

De oplossing die aan dit vraagstuk dient gegeven,

schijnt mij eng verbonden te zijn, met het peil der vorming van de maatschappelijke assistenten.

Indien ze in staat zijn de «synthesis» der door het onderzoek ingewonnen gegevens te verwezenlijken — en het is ten eerste te wensen dat het zo zij — verzet er zich niets tegen dat ze aan de conclusie van hun verslag de vorm van een «advies» geven, waarop de rechter zich nuttig zal kunnen inspireren, maar waaraan hij nooit zal gebonden zijn.

Zoals de heer Versele het schreef: «Niets schijnt er zich tegen te verzetten, dat de assistent, gelast met het onderzoek, zijn opdracht sluite door zekere therapeutische middelen aan te raden waarvan de krachtadigheid hem waarschijnlijk toe schijnt. Na werkelijk kennis gemaakt te hebben met de verdachte en zijn midden, schijnt de assistent in staat te zijn zich daaromtrent een gedachte te vormen, dank zij zijn grondige kennis van het mensen-probleem en hij schijnt bekwaam te zijn, deze gedachte op technisch gebied om te zetten in suggesties tot behandeling, dank aan zijn voorafgaandelijke vorming» (18).

Maar wanneer men heel wel begrijpt dat de maatschappelijke voorlichtingsambtenaar zijn advies aan de magistraat laat kennen omtrent de maatregel die de bestgeschikte schijnt voor de overtreder, denk ik dat het hem geenszins toekomt zich te uiten omtrent de strafmaat. Voor die kwestie is de rechter alléén bevoegd: het is aan deze dat het overgelaten wordt de straffen te bepalen omdat in de elementen die deze bepaling leiden er zekere kunnen bestaan die niet alleenlijk van de overtreder afhangen. De strafsancie heeft inderdaad o.a. een zekere functie van algemene preventie, die volledig aan de bevoegdheid van de maatschappelijke onderzoeker ontsnapt en enkel en alléén aan de bevoegdheid van de strafrechter dient toevertrouwd.

6de Vraag. — *Wanneer over een verdachte, sociale en psychische voorlichting wordt ingewonnen, is het dan gewenst dat de beide voorlichters samen werken en zo ja, op welke wijze kan dit het beste?*

Op deze vraag dient, mijns inziens, bevestigend antwoord te worden.

Het is van zelfsprekend, dat het maatschappelijk onderzoek en het psychiatrisch onderzoek een geheel uitmaken en dat het van belang is dat er een engesamenwerking zou bestaan tussen de uitvoering der beide onderzoeken. Op welke manier zal men dit doel bereiken?

Enerzijds, kan men de vorming der maatschappelijke assistenten verbeteren en hun aanleren welke de gegevens zijn van het maatschappelijk onderzoek, die van het meeste belang zijn voor de psychiater, opdat het persoonlijkheidsonderzoek dusdanig bedacht en verwezenlijkt worde, dat het de tenuitvoerlegging van het psychiatrisch onderzoek zou vergemakkelijken.

Anderzijds zouden de artsen, gelast met het deskundig onderzoek, zelf hun toevlucht moeten kunnen nemen tot de medehulp van de maatschappelijke assistenten, aan wie ze, omtrent bepaalde punten, onderzoeken zouden kunnen voorschrijven, voor de noodwendigheid van het psychiatrisch deskundig onderzoek. Vóór de hervorming van 1937 hebben de eerste maatschappelijke assistenten, gehecht aan de dienst der gevangenis, gedurende meerdere jaren gewerkt onder het toezicht van de artsen van de penitentiaire anthropologische dienst en dat systeem heeft uitstekende uitslagen opgeleverd. Misschien hebben er zich nog wel zekere moeilijkheden voorgedaan,

voortvloeiende uit het feit dat de maatschappelijke assistenten tegelijk afhingen van de hoofddarts van de penitentiaire anthropologische dienst en van de gevangenisbestuurder en dat het moeilijk is, zo niet onmogelijk, twee meesters te dienen.

Maar dit is een bezwaar van innerlijke orde, waaraan gemakkelijk kan verholpen worden, aangezien, naar onze opvatting, de maatschappelijke assistenten, gelast met de onderzoeken vóór het vonnis, niet meer van het bestuur der strafinrichting zullen afhangen, wat betreft de uitvoering der onderzoeken die hun zullen toevertrouwd worden.

7de Vraag. — Moeten de sociale en psychiatrische voorlichters alle gegevens die bij hun onderzoek te hunner kennis komen, doorgeven aan de Rechter, of zou het gewenst zijn om aan beiden toe te staan zich ten aanzien van zeer vertrouwelijke mededelingen van de onderzochte te beroepen op hun ambtsgeheim?

In België wordt de kwestie van het beroepsgeheim geregeld door artikel 458 van het Strafwetboek.

Luidens dit artikels « de geneesheren, heelmeeesters, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen, en alle andere personen die door staat of beroep, bewaarder zijn van de hun toevertrouwde geheimen en ze openbaren, buiten het geval dat zij geroepen worden om in rechte getuigenis af te leggen, alsook buiten het geval dat de wet hen verplicht die geheimen bekend te maken, worden gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden en met geldboete van honderd tot vijfhonderd frank »

Het staat buiten twijfel, dat de maatschappelijke helpers of maatschappelijke assistenten « personen zijn die door staat of beroep, bewaarder zijn van de hun toevertrouwde geheimen » en zij dienvolgens verplicht zijn, het beroepsgeheim te bewaren (19).

Maar indien de maatschappelijke assistent gehouden is tot het beroepsgeheim, wat betreft de door hem ingewonnen inlichtingen tijdens zijn onderzoek, is het van zelfsprekend dat dit geheim slechts bestaat tegenover derden en geenszins jegens de rechter aan wie hij rekenschap dient te geven over zijn opdracht.

Zijn toestand kan gelijk gesteld worden met deze van de geneesheer, aangesteld als gerechtelijk deskundige. Welnu, er wordt eenparig aangenomen dat de deskundige-geneesheer een mandataris van het gerecht is en dat hij, te dien titel, niet de vertrouwensman is van de persoon die hij onderzoekt (20).

Indien sommige auteurs aannemen, dat de deskundige geneesheer niet verplicht is aan de rechter de onthullingen bekend te maken, hem door de betichte gedaan, wanneer deze onthullingen geen betrekking hebben met de opdracht die hem toevertrouwd is geworden en zonder invloed zijn op de besluiten van het verslag dat hem gevraagd wordt, wordt de toestand van de voorlichtingsambtenaar, mijns inziens, enigszins verschillend.

De maatschappelijke assistent die mandataris van het gerecht is, dient aan zijn verslaggever, t.t.z. aan de rechter waarvan hij de medewerker en de assistent is, de volledige en algehele onthulling te geven van hetgeen hij tijdens zijn onderzoek vernomen of vastgesteld heeft, zodra de door hem ingewonnen inlichtingen van aard zijn om de persoonlijkheid van de delinquent in het licht te stellen. In rechte mag hij dus aan de rechter geen enkele inlichting verbergen die vatbaar is, hem voor te lichten. Het is hem niet toegelaten zekere onthullingen, die hem tijdens zijn informatie gedaan worden, als vertrouwelijk te aan-

zien: hij heeft tot plicht de rechter voor te lichten en hij zou aan zijn plicht te kort komen indien hij in zijn verslag een deel der waarheid verborg, want zijn stilzwijgen zou de rechter op een dwaalspoor kunnen brengen omtrent de persoonlijkheid van de delinquent en aldus de goede rechtsbedeling aan het wankelen brengen.

Ongetwijfeld zullen sommigen zeggen, dat wanneer de maatschappelijke assistent zich bij de delinquent aanbiedt als een vertrouwensman aan wie men, alles kan onthullen, zonder gevaar verraden te worden, hij veel gemakkelijker onthullingen zal bekomen.

Maar dit argument is, naar mijn mening, in rechte onaanvaardbaar en in feite zonder praktische draagwijdte.

Inderaad, in rechte is de maatschappelijke assistent niet de vertrouwensman van de delinquent; hij is de medewerker van het gerecht en hij mag niet als vertrouwensman doorgaan.

Anderzijds, in feite, welk zou het nut zijn van de aldus verzamelde vertrouwelijke mededelingen, indien aangenomen wordt dat de maatschappelijke assistent niet gehouden is ze aan de rechter te onthullen, alhoewel hij, zo doende, de uitslag van het onderzoek kan verminken?

9de Vraag. — Is het toelaatbaar dat, aan de sociale en psychiatrische voorlichters, opdrachten worden gegeven, waardoor zij zouden ingeschakeld worden in het onderzoek naar de feiten?

Op deze vraag moet, volgens mij, een ontkennend antwoord gegeven worden.

Het lijdt geen twijfel, dat het persoonlijkheidsonderzoek door de onderzoeksmagistraat of door het Parket of door de rechtsmacht van wijzen voorgeschreven, fundamenteel verschillend moet zijn van het eigenlijk onderzoek.

Het moet nooit voor rechtstreeks of onrechtstreeks doel hebben, het bekomen van aanduidingen ten laste van de verdachte.

Zijn enige reden van bestaan ligt erin, aan de magistraat die over de zaak moet oordelen, de elementen te bezorgen, om hem toe te laten, zo nauwkeurig mogelijk, de persoonlijkheden te kennen van de verdachte die hij berechten moet.

De maatschappelijke assistenten moeten, onder geen enkel voorwendsel, zich aanzien als opsporingsagenten, gelast met een opdracht van gerechtelijke politie (1).

Moesten zij die weg inslaan, dan zouden ze terstond het vertrouwen van de verdachten en hun familieleden verliezen en hun opdracht zou op een onvermijdelijke mislukking uitlopen.

Het nasporen van misdrijven behoort aan de Parketten, de Officiëren der gerechtelijke politie en hun agenten. In geen geval mag het aan maatschappelijke assistenten, noch rechtstreeks noch onrechtstreeks toevertrouwd worden.

10de Vraag. — Wanneer na de veroordeling een private nazorg-instantie wordt ingeschakeld, mag deze dan kennis nemen van de ten behoeve van het strafproces uitgebrachte sociale en psychiatrische rapporten, of zijn deze uitsluitend ten dienste der Rechters en eventueel ten dienste van de penitentiaire autoriteiten?

Ik heb op deze vraag reeds stilzwijgend geantwoord wanneer ik verklaarde dat de maatschappelijke assistent gehouden is tot het beroepsgeheim tegenover der-

den en dat hij dus slechts alléén aan de rechter of aan de magistraat van het Parket die hem met het onderzoek gelast heeft, de door hem verzamelde inlichtingen mag onthullen.

Het persoonlijkheidsonderzoek is bijgevolg *geheim* zoals het dossier van het betuigend onderzoek dat bij ons, niet aan derden mag worden medegedeeld, zonder toelating van de Procureur-Generaal.

Uit deze praemissen, meen ik te mogen afleiden, dat in beginsel, de verslagen betreffende de persoonlijkheid van de delinquent niet mogen medegedeeld worden aan private instellingen gelast met de postpenitentiaire voogdij.

Deze verslagen waren bestemd voor de gerechtelijke overheden en ze mogen niet aan particulieren toevertrouwd worden, die niet gehouden zijn door het beroepsgeheim.

* * *

De verschillende vragen aldus beantwoord hebbende, voor zoverre zij de « sociale voorlichting der rechters » betreffen, want ik heb aan mijn voortreffelijke Collega Professor Alexander de zorg overgelaten, de vragen te beantwoorden die « psychiatrische voorlichting der rechters » betreffen, zou ik op mijn beurt een vraag te willen stellen en aan mijn waarde Nederlandse Collega's vragen, op welke manier ze het probleem opgelost hebben, dat met de meeste zorg door de Heer Matthys bestudeerd werd en dat mij van groot belang schijnt te zijn.

Dit probleem is dit van de beperking welke dient aangebracht aan het persoonlijkheidsonderzoek, om de rechten der derden te vrijwaren :

« Dit uitgebreid onderzoek », schrijft de Heer Matthys, « dat niet alleen het verleden van de delinquent, maar ook van zijn bloed- en aanverwanten zal omwoelen, alhoewel deze laatsten aan het onderzochte strafbare feit, volkomen vreemd zijn, loopt gevaar gegevens te onthullen, welke deze personen, wegens best te rechtvaardigen waardigheidsredenen, tot nogtoe zorgvuldig verdoken hielden » (22).

De Heer Matthys is de mening toegedaan, dat het recht van derden dient te worden gevrijwaard en hij stelt voor, het door een tekst te waarborgen, opgesteld als volgt :

« Wanneer de Officiëren van gerechtelijke politie en de maatschappelijke assistenten gedurende hun navorsingen er toe genoot worden opsporingen of vaststellingen te verrichten, aangaande personen die noch aan het misdrijf, noch aan daarmee samenhangende misdrijven, deelgenomen hebben, mogen zij alléén de onderzoeking instellen *krachtens een geschreven en uitdrukkelijke lastgeving* uitgaande van de onderzoekende magistraat of van de rechtsmacht die hen aangesteld heeft *en mits de uitdrukkelijke en voorafgaande toestemming van voormelde personen*.

» Wanneer deze laatste in feite, of in rechte, in de onmogelijkheid verkeren, hun wil te uiten, worden de echtgenote van belanghebbenden of bij dezer ontstentenis, de afstammelingen in rechte linie tot de tweede graad inbegrepen, of de bloedverwanten in opgaande linie, om deze toestemming verzocht. »

Dit systeem werd niet, door al de Belgische penalistten zonder voorbehoud, aanvaard. Zekere denken dat het openbaar belang voorrang moet hebben op de persoonlijke belangen en dat de derden op voldoende wijze verdedigd zijn, door het beroepsgeheim, dat niet alleen de magistraten en deskundige artsen bindt, doch ook de maatschappelijke assistenten die aan het werk van het Gerecht mede helpen.

De inlichtingen ingenomen door de onderzoekers

met het persoonlijkheidsonderzoek gelast, zijn voor de rechter bestemd ten einde hem in te lichten omtrent de persoonlijkheid van de delinquent maar ze moeten niet noodzakelijk openbaar bekend gemaakt worden.

Er zijn advocaten die van mening zijn dat aan de verdediging toelating moet verleend worden een persoonlijkheidsonderzoek te eisen, zelfs zonder de toestemming van de verdachte en tegen zijn wil.

Andere penalisten denken, integendeel, dat de *belanghebbende alléén*, geldig zijn toestemming kan geven, tot het persoonlijkheidsonderzoek en dat men dit recht niet mag toekennen aan de echtgenote of aan de erfgenamen van een derde die gestorven is of niet bij machte zijn wil te doen kennen (23).

Samengevat, zijn de Belgische criminologen daaromtrent zeer verdeeld.

Wat mij betreft, het weze mij toegelaten, te doen opmerken dat, tot heden toe, de kortbondige persoonlijkheidsonderzoeken, tot dewelke overgegaan werd in zaken aan het Assisenhof onderworpen, steeds bevolen werden zonder zich te bekommeren, noch om toestemming van de verdachte, noch om die van derden.

En de deskundige artsen handelen op dezelfde wijze, wanneer ze hun verslag opmaken; zij aarzelen niet een ganse reeks feiten bekend te maken, welke de geestes- en physische gezondheid der voorouders en der verwanten van de verdachte in het midden brengen en het is mij niet bekend dat ze ooit de toestemming van de verdachte of van zijn bloed- of aanverwanten zouden aangevraagd hebben alvorens zich te vergewissen nopens het punt, te weten of de ouders van betichte syphilitiekers of dronkaards waren, of zekere hunner verwanten aan geesteskrankheid leden.

Ik betwist volstrekt niet, dat de kwestie van kiesaard is en ik begrijp maar al te wel de gewetensangst van de Heer Matthys en van de criminologen die de wettige rechten der derden wensen te vrijwaren, maar ik vraag mij af, of die gewetensangst niet van aard is, op aanzienlijke wijze, de goede gang der persoonlijkheidsonderzoeken te remmen en of men, ten slotte, de mogelijkheid de rechter in te lichten en de straf te individualiseren, t.t.z., de goede bedeling van de betuigende rechtsmacht niet doet afhangen van de goede wil van de ouders, bloed- en aanverwanten van de verdachte of welk andere derden ook !

Ik beweer niet dit vraagstuk te willen oplossen.

Ik beperk er mij toe, het aan uwe discussies te onderwerpen, daar ik er van overtuigd ben, dat de in Nederland aangenomen oplossingen voor ons van groot nut zullen zijn, om de kwestie af te handelen.

Conclusies.

Zoals U het hebt kunnen vaststellen, heb ik mij ertoe beperkt U te zeggen, dat de Belgische criminalisten, geen eensluidende opinie hebben over de verschillende vraagstukken, die wij kortbondig onderzocht hebben.

Zekere dezer vraagstukken hebben in België aanleiding gegeven tot zeer verschillende zienswijzen en U zult, waarschijnlijk, de gelegenheid hebben, deze uiteenlopende meningen, tijdens onze discussie, vast te stellen.

Andere problemen, in tegendeel, hebben nooit het voorwerp uitgemaakt van een diepgaande gedachtenwisseling, zodat het derhalve zeer moeilijk is te weten, welke de oplossing is, die de meeste stemmen bekomt.

Daarom ook, heb ik mij voorzichtig onthouden, U namens al de Belgische criminologen te onderhouden. Ik heb evenmin de bedoeling gehad, U al de gedachten

uiteen te zetten, welke bij ons uiting vonden, aan gaande de verschillende in ogenschouw genomen vraagstukken.

Ik heb er mij toe beperkt, U te signaleren, de manieren volgens dewelke zekere onder mijn Collegas de vraagstukken welke ons voorgelegd werden, menen te kunnen oplossen, en van tijd tot tijd heb ik U ook mijn persoonlijke zienswijze doen kennen, om de discussie in te leiden met de hoop dat, — volgens de oude zinspreuk — uit de schok der gedachten het licht zal ontstaan.

Jean CONSTANT,

Advocaat-Generaal bij het Hof van Beroep,
Professor aan de Rijksuniversiteit te Luik.

- (1) Praeadvies opgesteld ter gelegenheid van de bijeenkomst der Belgische en Nederlandse Criminologen te Utrecht, van 5 tot 7 October 1951.
- (2) M. P. Vrij. — Problemen der Algemene Gerechtsvoorzitting. Tijdschrift voor Strafrecht 1951 Deel IX, blz. 163.
- (3) M. P. Vrij. — cit. p. 164.
- (4) Rév. Dr. Pén. 1948 - 1949, p. 687.
- (5) Paul Cornil. La césure entre le prononcé et l'exécution de la peine, Journ. Trib. 1948, p. 406.
- (6) Léon Cornil. Le droit pénal et la procédure pénale après la tourmente. Les Nouvelles, Procédure Pénale, Introduction au volume Ir. p. 86.
- (7) Jacques Matthys. Het persoonlijkheidsdossier in de strafrechtspleging: Wetsontwerp houdende het samenstellen in sommige strafprocedures van een persoonlijkheidsdossier betreffende de delinquent. (Rechtsk. Weekbl. 1948-49, kol. 833-858).
- (8) Jean Constant. Faut-il instituer un examen du prévenu avant le jugement pour alder le juge dans le choix d'une mesure appropriée aux besoins de l'individu délinquant? Rapport présenté au XIIe Congrès International Pénal et Pénitentiaire, pp. 7 et suiv.
- (9) Versèle. Le dossier de personnalité. Revue du Droit pénal 1948/49, page 339.
- Matthys. Het persoonlijkheidsdossier en de strafrechtspleging; Rechtskundig Weekblad, 1948/49, kol. 858 - Wetsvoontwerp, art. 5: «Het persoonlijkheidsonderzoek wordt toe-

vertrouwd aan de maatschappelijke assistenten van de Centrale Dienst van het Ministerie van Justitie».

Het slaat onder meer op de fysische en psychologische persoonlijkheid van de delinquent, op zijn sociale omgeving en op de beslissende omstandigheden van zijn misdadige bedrijvigheid. Indien hij het nodig acht bepaalt de onderzoekende Magistraat de grenzen en ded raagwijde van het onderzoek.»

(10) Zie Versèle: Le dossier de personnalité et le modèle de fiche de personnalité annexé à cette étude (Rev. Dr. P. 1948/49, blz. 343).

Constant: Rapport au XIIe Congrès International pénal et pénitentiaire, blz. 10 en 11.

Chronique de l'Union Belge de droit pénal. Rev. dr. Pén. 1948/49, p. 687.

(11) Dr. Alexander. De penitentiaire anthropologische Dienst — Bulletin van het bestuur der gevangenis, Februari 1950, blz. 58.

(12) Versèle, op. cit., blz. 337.

(13) Vrij. — op. cit. blz. 172.

(14) Matthys. — loc. cit. blz. 844.

(15) Zie Wet van 20 Mei 1949 tot wijziging van de Wet van 15 Mei 1912 tot kindbescherming, art. 1 en 2. — Organiek Koninklijk Besluit van 6 Juli 1951 tot regeling van het statuut der vaste afgevaardigden ter kindbescherming.

(16) Zie Versèle. Le dossier de personnalité. loc. cit. blz. 346.

(17) Zie Matthys. Het persoonlijkheidsdossier in de strafrechtspleging. Rechtsk. Weekbl. 1948/49, kol. 841-842.

(18) Zie Versèle. — op. cit. Revr. de Droit Pénal 1948/49, blz. 327 en 337.

(19) E. Wauters. — L'auxiliaire social et le secret professionnel (Le «Service social», juillet-août 1933, n° 7 et 8). Zie verslag van de heer Rombaut over het Wetsontwerp tot bestemming van de titel van maatschappelijk assistent (Parl. Handelingen, Gewone Zitting 1944-1945, Sen., blz. 249 en 250).

(20) Pand B., V° Secret Professionnel, n° 20 et 173; V° Usages corporatifs des médecins, n. 291; Brouardel, Le secret médical, blz. 90 en 131.

Nypels et Servais. Code pénal belge interprété, Art. 458 n° 12.

R. Van Lennep. Het beroepsgeheim, Rechtsk. Tijdschrift 1949, blz. 224.

Perraud Charmantier. — Le secret professionnel, blz. 216 en volg.

(21) J. Constant. Faut-il instituer un examen du prévenu, etc. ... loc. cit. blz. 11.

(22) Matthys, loc. cit. kol. 844.

(23) Vergadering van de Belgisch-Luxemburgsche Unie voor Strafrecht van 2 April 1949, Rev. Dr. Pén. 1948/49, blz. 687.

RECHTSPRAAK

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 8 Juni 1951.

Voorzitter: M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever: M. Giroul.

Eerste Advocaat-Generaal: M. Hayoit de Termicourt.

Cranszinnigenwet. — Nietnachtening van de bij artikel 17, lid 2, dezer wet aan het O.M. opgelegde verplichting. — De rechter is niet verplicht ambts-halve vast te stellen of het O.M. voldaan heeft aan een aan hetzelfde bij de wet opgelegde verplichting.

Art. 17, lid 2, van de wet van 18 Juni 1850 en 28 December 1873 legt alleen aan het O. M. de verplichting op om het request, waarbij een in een krankzinnigengesticht vastgehouden persoon de voorzitter van de rechtbank om zijn onmiddellijke invrijheidsstelling verzoekt, mede te delen aan hem, die de plaatsing in het gesticht heeft gevorderd.

Nergens verplicht de wet de rechter om vast te stellen of het O.M. voldaan heeft aan een aan hetzelfde bij de wet opgelegde verplichting.

Het cassatiemiddel dat gegrond op op de niet-vermelding in het bevelschrift van de voorzitter, dat bedoelde bij art. 17 der krankzinnigenwet voorgeschreven formaliteit werd nageleefd, faalt derhalve in rechte.

Edeline T. t/ Procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Brussel.

Gelet op het bestreden arrest, de 4 October 1950 gewezen door het Hof van Beroep te Brussel;

Over het enig middel (schending van artikel 97 van de Grondwet en van de artikelen 7-3° en 17 van de wetten van 18 Juni 1850 en 28 December 1873, samengeschiedeld bij Koninklijk besluit van 25 Januari 1874, tot organisatie van het stelsel der krankzinnigen,

doordat het bestreden arrest het bevelschrift, dat de 8 September 1950 door de Heer Voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg te Doornik verleend werd en waarbij geweigerd werd een einde te stellen aan de plaatsing van aanlegger in verbreking in een krankzinnigengesticht,

zulkas terwijl voormeld bevelschrift niet als vervuld vermeldt de substantiële formaliteit, voorgeschreven bij de tweede alinea van artikel 17 van de wet van 18 Juni 1850, te weten de mededeling door de Procureur des Koning van het inleidend request, strekkend tot de invrijheidsstelling van een geïnterneerde krankzinnige, «aan de ambtenaar of aan de persoon die de opsluiting zal gevraagd hebben»; dat dit ontbreken van iedere vermelding betreffende de vervulling van deze substantiële formaliteit het Hof van verbreking niet in de gelegenheid stelt op nuttige wijze zijn toezicht uit te oefenen op het naleven van de in het middel aangehaalde bepalingen van openbare orde

en dat het bestreden arrest, zowel als het daarbij bevestigde bevelschrift, alzo dezelfde bepalingen geschonden heeft;

Overwegende dat de mededeling aan de persoon die de plaatsing gevorderd heeft, van het request, waarbij de in een krankzinnigengesticht vastgehouden persoon de Voorzitter van de Rechtbank van eerste aanleg om zijn onmiddellijke invrijheidstelling verzoekt, bij art. 17 van de wetten van 18 Juni 1850 en 28 December 1873 enkel aan het openbaar ministerie voorgeschreven is;

Overwegende dat geen wetsbepaling aan de rechter oplegt ambtshalve de uitvoering door het openbaar ministerie vast te stellen van een verplichting, welke de wet aan hetzelfde voorschrijft en welke enkel buiten de terechtzitting kan uitgevoerd worden;

Dat het middel in rechte faalt;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt aanlegger tot de kosten.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 18 October 1951.

Voorzitter en verslaggever : M. Bail.

Eerste advocaat-generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Burgerlijke rechtsvordering. — Beperkte strekking van de bij art. 143 Rv. opgelegde verplichting. — Schatting van de waarde van de vordering.

De door artikel 143 Rv. (K. B. n° 224 van 24 December 1935, artikel 1) opgelegde verplichting, die op beperkende wijze het voorwerp en de gronden van de eis bedoelt, kan niet uitgebreid worden tot de schatting van de waarde van de vordering, daar deze schatting niet valt onder de begrippen voorwerp en gronden van de eis.

Lowies en Moens t/ C. Moens.

Gelet op het bestreden arrest, de 14 Juli 1949 gegeven door het Hof van Beroep te Gent;

Over het middel : schending van de artikelen 141, 152 en meer bepaaldelijk 143 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, gewijzigd door het Koninklijk Besluit n° 224 van 24 December 1935, van de artikelen 16, 21 en 33 der wet van 25 Maart 1876 op de bevoegdheid zoals bovenvermeld, artikel 16 gewijzigd door artikel 5 van het Koninklijk Besluit n° 63 van 13 Januari 1935;

doordat het bestreden arrest eisers hoger beroep onontvankelijk verklaard heeft om reden dat de oorspronkelijke dagvaarding door de partijen niet overgelegd was en dat uit geen enkel der andere bescheiden der procedure bleek, dat de door verweerders ingestelde vordering hoger dan de voor de vatbaarheid voor hoger beroep gestelde grens geschat werd;

zulks terwijl het Hof, vooraleer het hoger beroep onontvankelijk te verklaren, aan beroepers had moeten bevelen een eensluidend afschrift van het inleidend exploit voor te leggen, wat in casu bewezen zou hebben dat de vordering in de dagvaarding behoorlijk geschat was en dat het hoger beroep dus wel onvankelijk was;

Overwegende dat artikel 143 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Koninklijk Besluit n° 224 van 24 December 1935, artikel 1, hetwelk krachtens

artikel 470 toepasselijk is vóór het Hof van Beroep), bepaalt dat : « er over geen enkel beroep tegen een beschikking, uitgaande van een ander rechtscollege, wordt uitspraak gedaan dan op overlegging in voorkomend geval van de uittreksels uit de andere akten van de rechtspleging, die nodig zijn om het voorwerp en de gronden van de eisen te bepalen »;

Overwegende dat de door deze bepaling opgelegde verplichting op beperkende wijze het voorwerp en de gronden van de eis bedoelende, niet kan uitgebreid worden tot de raming van de eis, daar de raming een begrip is, onderscheiden van het voorwerp en de gronden van de eis;

Overwegende dat uit de vaststellingen van het arrest blijkt dat het beroepen vonnis het voorwerp en de gronden van de door de verweerders ingestelde eis aanduidde en dat er geen wettelijke grondslag tot schatting van de eis bestaat;

Waaruit volgt dat het middel in rechte niet opgaat;

Om die redenen :

Verwerpt de voorziening;

Veroordeelt de aanleggers tot de kosten en tot een vergoeding van 150 frank jegens de verweerders.

RAAD VAN STATE

5de Kamer. — 13 December 1950

Voorzitter : M. Vranckx (verslaggever).

Raadsheren : M.M. Mast en Buch.

Afstand van het geding. — Ingevolge tussenkomst van het gemeen Fonds voor Openbare Onderstand. — Afstand bewilligd.

Wanneer, bij een geschil tussen twee Commissies van Openbare Onderstand betreffende de verpleging van een behoeftige, de verzoekende partij uitdrukkelijk van haar vraag afziet, aangezien het provinciaal bestuur van de tegenpartij haar heeft medegedeeld dat de betrokken behoeftige kan genieten van de tussenkomst van het Gemeen Fonds, wordt deze afstand bewilligd.

C. O. O. Leuven t/ C. O. O. Opzullik.

De Raad van State,

.....

Gezien het verzoekschrift dd. 9 October 1950, waarbij door de Commissie van Openbare Onderstand van Leuven aan de Raad van State het geschil wordt onderworpen dat opgerezen was tussen haar en de Commissie van Openbare Onderstand van Opzullik, omtrent de dringende opname van F... in de Sint-Pietersklinieken te Leuven;

Gezien de brief dd. 9 November 1950, waarbij de verzoekende partij van haar vraag uitdrukkelijk afziet, aangezien het provinciaal bestuur van Henegouwen haar heeft medegedeeld dat F... kan genieten van de tussenkomst van het Gemeen Fonds;

.....

Overwegende dat het past de afstand te bewilligen,

Besluit :

Enig artikel. — De afstand van het geding is bewilligd.

.....

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 22 December 1950.

Voorzitter : M. Vauthier (verslaggever).

Raadsheren : M.M. de Bock en Stenuit.

Advocaat : Mr Michel Devèze, loco Mr A. Devèze.

Afstand van het geding. — Verzoek zonder voorwerp ingevolge vrijwillige wijziging der bestreden bepalingen. — Geen reden om uitspraak te doen. — Kosten.

Wanneer de aanvraag van verzoeker geen voorwerp meer heeft ingevolge een wijziging die door de tegenpartij vrijwillig werd aangebracht in de hem nadelige bepalingen, kan het feit dat verzoeker van zijn beroep afziet niet voor gevolg hebben een definitief verkregen rechtstoestand te wijzigen. Er is dan geen reden om uitspraak te doen, doch de kosten dienen te laste van de tegenpartij te worden gelegd.

Simon t/ Belgische Staat (Min. van Landsverdediging) en 28 andere eensluidende arresten van dezelfde datum.

De Raad van State,

Gezien het verzoekschrift ingediend de 21e December 1948, waarbij Simon J. J., beroep instelt tot nietigverklaring van de bepalingen van het besluit van de Regent van 5 Maart 1947 houdende wederinrichting van het Militair Cartografisch Instituut, en in het bijzonder van de artikelen 5 en 7 van dit besluit;

Gezien het schrijven waarbij de verzoeker verklaart van zijn beroep af te zien;

Overwegende dat de verzoeker tekenaar-cartograaf was op het Militair Cartografisch Instituut; dat het op hem toepasselijk statuut, onder meer wat de bevordering in klasse betreft, vastgelegd was in het koninklijk besluit van 29 April 1927 betreffende de inrichting van het Militair Cartografisch Instituut, gewijzigd bij de besluiten van de Regent van 30 Mei en 26 November 1929;

Overwegende dat het besluit van de Regent van 5 Maart 1947 houdende wederinrichting van het Militair Cartografisch Instituut en bepalend dat deze inrichting voortaan Militair Geografisch Instituut zal heten, in zijn artikelen 5 en 7 wijzigingen heeft gebracht in het statuut, dat op de verzoeker van toepassing was; dat voor deze laatste, nu hij voortaan de titel van agent-cartograaf had, de voorwaarden van bevordering in klasse minder gunstig waren dan onder het vroegere stelsel;

Overwegende dat de tegenpartij een gunstig gevolg heeft gegeven aan het protest door de verzoeker hier tegen aangetekend; dat bij besluit van de Regent van 20 April 1950 een artikel 7bis met overgangsbepalingen werd toegevoegd aan het besluit van de Regent van 5 Maart 1947; dat tengevolge hiervan de bepalingen van de artikelen 5 en 7 van genoemd besluit, waarvan de verzoeker de vernietiging had aangevraagd, hem geen nadeel meer berokkend;

Overwegende dat de verzoeker, wanneer hij om die reden van zijn aanvraag afzag, tevens verzocht dat de tegenpartij tot de kosten zou worden veroordeeld;

Overwegende dat, zo de aanvraag van de verzoeker geen voorwerp meer heeft, zulks het gevolg is van een wijziging die vrijwillig werd aangebracht in de hem nadelige bepalingen; dat het feit dat de verzoeker van zijn beroep afziet, niet voor gevolg kan hebben

een definitief verkregen rechtstoestand te wijzigen; dat de kosten ten laste van de tegenpartij moeten worden gelegd;

Besluit :

Artikel 1. — Er is geen reden om uitspraak te doen.

Artikel 2. — De kosten, bepaald op de som van 300 frank, zijn ten laste van de Staat.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer B. — 9 November 1951.

Voorzitter : M. Scheyvaerts.

Raadsheren : M.M. Hodüm en Van Hal.

Advocaat-generaal : M. Stryckmans.

Advocaten : Mrs Legrand en Van den Bergh.

Volstrekte bevoegdheid van de rechter. — Vatbaarheid voor hoger beroep. — Invloed van de vermindering van de eis in de loop van het geding. — Verdeling der proceskosten.

Voor de volstrekke bevoegdheid van de rechter is beslissend het bij dagvaarding gevorderde bedrag, zodat een latere vermindering door eiser gedurende het geding zonder invloed is op de competentie van de rechter. Daarentegen werkt een dergelijke vermindering wel in op de vatbaarheid der zaak voor hoger beroep.

Indien de eiser voor de rechtbank gedagvaard heeft, terwijl hij bij inachtneming der vereiste zorg had moeten inzien dat zijn werkelijke vordering de bevoegdheidsgrens van de vrederechter niet overschreed, moet hij een gedeelte van de proceskosten dragen.

V. D. / D. W.

Gezien in regelmatige uitgifte neergelegd het vonnis, waartegen beroep, gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Leuven, de 25 Februari 1948;

Overwegende dat het beroep regelmatig is;

Overwegende dat de oorspronkelijke door appellant ingestelde vordering er toe strekte geïntimeerde te horen veroordelen tot de betaling ener som van 12.000 frank als vergoeding van de schade, die hem veroorzaakt werd door het opstapelen van allerlei materialen tegen de zijgevel van zijn huis;

Dat de door de rechtbank aangestelde deskundige de nodige herstellingskosten heeft geschat op 4.462,15 frank;

Dat appellant zijn eis tot dit bedrag heeft verminderd;

Overwegende dat de rechtbank zich overeenkomstig de besluiten van geïntimeerde onbevoegd heeft verklaard;

Overwegende dat de bevoegdheid en de vatbaarheid voor hoger beroep krachtens artikel 21 der wet van 25 Maart 1876 worden bepaald door de aard en het bedrag van de vordering;

Overwegende dat doorgaans aangenomen wordt dat, in zover deze bepaling de bevoegdheid bedoelt, zij geen absoluut karakter bezit; dat ze in die zin moet worden opgevat dat de rechter, om zijn bevoegdheid vast te stellen, het bedrag van de eis slechts in aanmerking neemt op het ogenblik, dat het geding vóór hem aanhangig wordt gemaakt door de inleidende dagvaarding; tenzij achteraf mocht blijken dat de

schatting gedaan werd ten einde aan de bepalingen der wet op de bevoegdheid te ontkomen;

Dat, indien zulks niet het geval is, de vermindering, die in de loop van het geding geschiedt, de vatbaarheid voor hoger beroep beïnvloedt, maar geen invloed heeft op de bevoegdheid (Luik, 11 November 1916, Pas. 1917, II, 87, en de nota; Luik, 18 Juni 1919, Pas. 1921, II, 10; Braas : Précis de Procédure civile, n° 638);

Overwegende dat ter zake niet bewezen is dat appellant met opzet het bedrag van zijn eis zou overdreden hebben; dat het mogelijk is dat hij zich heeft vergist zowel omtrent de oorzaak van de schade als omtrent het bedrag der herstellingskosten en dat, na ingelicht te zijn geweest door de gegevens van het deskundig verslag, hij zijn eis tot een geringer bedrag heeft verminderd;

Dat de eerste rechter zich dus ten onrechte onbevoegd heeft verklaard;

Overwegende dat de zaak in staat is om daarover een beslissing te wijzen;

Dat bij toepassing van artikel 473 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, aangevuld bij artikel 13 der wet van 15 Maart 1932, het Hof bevoegd is de zaak tot zich te trekken en ervan kennis te nemen ten gronde;

Overwegende dat appellant niet de vereiste zorg heeft in acht genomen, toen hij zijn vordering voor de rechtbank van eerste aanleg bracht, in plaats van voor de vrederechter;

Dat hij aldus geïntimeerde gedwongen heeft hogere kosten te maken dan nodig was om zijn aanspraken te doen gelden; dat hij dan ook een deel van deze kosten behoort te dragen;

Om deze redenen :

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935, waarvan de bepalingen nageleefd werden;

Gehoord de heer Stryckmans, advocaat-generaal, in zijn eensluidend advies over de bevoegdheid;

Alle andere of strijdige besluiten van de hand wijzende;

Ontvangt het beroep en erop recht doende :

Doet het bestreden vonnis te niet.

Wijzigende :

Zegt dat de rechtbank bevoegd was; trekt de zaak tot zich en, beslissende ten gronde (.....);

Veroordeelt iedere partij tot een helft der gerechtskosten van beide aanleggen.

NOOT : De Nederlandse rechtsleer en rechtspraak aanvaarden dezelfde leer als de in bovenstaand arrest gehuldigde. (Vgl. Star Busmann, Hoofdstukken van Burgerlijke Rechtsvordering, n° 191 en de aldaar aangehaalde rechtspraak van de Hoge Raad.

HOF VAN BEROEP TE GENT

18 October 1951

Eerste Voorzitter : M. Haus.

Raadsheren : M.M. de Bersaques en Axters.

Eerste Advocaat-generaal : M. Vermeulen.

Advocaten : Mrs. Pollet, Dua en Maillet.

Onrechtmatige daad door meer daders gepleegd. — Geen hoofdelijkheid doch aansprakelijkheid « in solidum ». — Verschil in gevolg tussen beide begrippen. — Gedeeltelijke onvoorzichtigheid van het slachtoffer. — Gedeelde aansprakelijkheid.

Verscheidene daders van een onrechtmatige daad, wier gezamenlijke handelingen noodzakelijk geweest zijn om het ongeval te veroorzaken, zijn niet hoofdelijk doch « in solidum » tot schadevergoeding gehouden. Bij een gebondenheid « in solidum » treden de bijkomende gevolgen van de hoofdelijkheid niet in, inzonderheid niet de werking van het door een der schuldigen ingestelde hoger beroep ten behoeve van de anderen. Het tijdig door een der schuldigen ingestelde hoger beroep laat dus niet aan zijn medeschuldigen toe op hun beurt hoger beroep in te stellen na afloop van de bij de wet gestelde termijn.

Gedeelde aansprakelijkheid wegens gedeeltelijke onvoorzichtigheid van hem die de schade heeft geleden, nl. voor 1/3.

Aansprakelijkheid van de aannemer van werken voor het niet plaatsen van waarschuwingsborden door zijn arbeiders (art. 1384, lid 3 B.W.).

Aansprakelijkheid van de gemeente, omdat zij verzuimd heeft na te gaan of de aannemer de nodige maatregelen had getroffen om de veiligheid van het verkeer op de openbare weg te verzekeren.

De Cock t/ Smet en gemeente Belsele-Waas;
Gemeente Belsele-Waas t/ Smet.

Gezien de stukken, o.m. het vonnis tussen partijen op tegenspraak gewezen door de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde, Kamer van de alleenrechtsprekende rechter in burgerlijke zaken, op 3 Januari 1951;

Overwegende dat de sub numeris 4317 en 4318 der algemene rol ingeschreven zaken samenhangend zijn en bijgevolg in het belang van een goede rechtsbedeling dienen te worden samengevoegd;

Overwegende dat Martin Smet, meerderjarig geworden zijnde op 28 Mei 1948, het geding heeft hervat in eigen naam en dienvolgens zijn vader Louis Smet q.q. buiten het geding dient te worden gesteld;

Overwegende dat het bestreden vonnis aan beide appellanten betekend werd op 12 Februari 1951; dat appellant De Cock in hoger beroep kwam op 3 April 1951 en dit beroep overeenkomstig art. 443 Rv. tijdig en regelmatig is ingesteld; dat de appellierende gemeente Belsele daarentegen eerst op 14 April 1951 hoger beroep aantekende, zijnde meer dan twee maand na de betekening van het bestreden vonnis; dat dit hoger beroep niet ontvankelijk is;

Overwegende dat geïntimeerde de hoofdelijke veroordeling tot betaling van schadevergoeding van beide appellanten had gevorderd en het bestreden vonnis deze hoofdzakelijkheid van de schuld heeft aanvaard; dat echter, zoals verder blijken zal, de eerste rechter ten onrechte de hoofdelijkheid van de schuld heeft uitgesproken : dat er tussen beide appellanten alleen spraak kon zijn van schuld in solidum; dat bij een

Vlaamse Juristen,

abonneert U

op het

“Rechtskundig Weekblad”

schuld in solidum de ondergeschikte gevolgen, eigen aan de hoofdelijkheid, achterwege blijven, onder meer de werking van het door de ene schuldenaar ingestelde hoger beroep ten behoeve van de andere (Gent, 29 Mei 1946, Pas. 1947, 11, 63); dat dientengevolge het tijdig hoger beroep van appellant De Cock aan de gemeente Belsele niet ten goede komen kan (Verbr. 27 Januari 1936, Pas. 1936, 1, 131) en deze gemeente op onherroepelijke wijze op grond van de artikelen 1382 en 1384 B.W. hoofdelijk aansprakelijk dient te worden gehouden voor het geheel der schade en tegenover geïntimideerde veroordeeld blijft tot de vergoeding van het totaal bedrag van deze schade;

Overwegende dat het hoger beroep van appellant De Cock, voor zo ver het gericht is tegen de gemeente Belsele, slechts gevolg kan hebben, voor zover deze appellant de uitsluitende en gehele schuld voor het ongeval aan de gemeente toeschrijft; dat op dit gebied de gemeente zich ook in hoger beroep nog verdedigen kan, vermits zij regelmatig vóór het Hof werd gedagvaard, daar appellant en de gemeente voor de eerste rechter tegen elkaar hadden geconcludeerd;

Overwegende dat uit het strafrechtelijk onderzoek en uit de door de eerste rechter bevolen getuigenverhoren blijkt dat, toen geïntimeerde met zijn tweespan te zes uur 's morgens door de Kemzekestraat was gereden, de kasseien nog onaangeroerd lagen, terwijl bij zijn terugkeer te negen uur de straat over een lengte van drie meter volledig en over een lengte van tien meter gedeeltelijk was opgebroken; dat daarenboven aan het gehucht «De Kwakkel», waar geïntimeerde een andere weg had kunnen inslaan, geen waarschuwingbord aankondigde, dat in de Kemzekestraat herstellingswerken werden uitgevoerd;

Overwegende dat eveneens bewezen is dat geen van de aldaar werkende arbeiders aan geïntimeerde de raad gegeven heeft rechtsomkeer te maken, maar wel om een van de twee driewielkarren af te haken en deze één voor één verder te rijden, wat geïntimeerde gedaan heeft; dat de eerste getuige van het rechtstreeks verhoor opmerkte, dat het keren niet gemakkelijk zou geweest zijn, gezien de smalheid van de kassei, terwijl de andere getuige deze manoeuvre praktisch uitgesloten achtte; dat uit de bij het strafrechtelijk onderzoek gevoegde schets blijkt, dat de weg aldaar uit drie delen bestond: een gekalseid midden-gedeelte van drie meter vijftien en twee aardewegen, de ene rechts van drie meter en half, de andere links van drie meter dertig, deze laatste versperd door hopen zand;

Overwegende dat niet is aan te nemen dat het onmogelijk was met een tweespan rechtsomkeer te maken, al waren beide driewielkarren nog zo zwaar geladen; dat geïntimeerde voor deze manoeuvre ook beide karren had kunnen loshaken, zoals hij gedaan heeft om door te rijden en de karren één voor één op het gekalseide gedeelte vóór het omgekeerd gedeelte van de weg had kunnen omdraaien; dat het vanwege geïntimeerde een onvoorzichtigheid is geweest, nadat hij de toestand van de straat had vastgesteld, toch te willen doorrijden, maar dat deze onvoorzichtigheid niet zou zijn begaan, indien er waarschuwingborden waren aangebracht geweest om het verkeer af te leiden; dat derhalve de schuldige afwezigheid van dergelijke borden de mogelijkheid van de schuldige onvoorzichtigheid van het slachtoffer heeft geschapen, zodat de aansprakelijkheid tussen beiden dient te worden verdeeld, in de verhouding van een derde ten laste van het slachtoffer (Savatier: Responsabilité civile, 2e éd., T. 2, n° 480, p. 35);

Overwegende dat uit het strafrechtelijk onderzoek blijkt dat de werklieden van appellant De Cock over

de nodige borden beschikten om de weggebruikers van de aanwezigheid van herstellingswerken te verwittigen, maar dat deze borden op het ogenblik van het ongeval door vergetelheid op een naburige hofstede geborgen waren gebleven, zoals een van de arbeiders uitdrukkelijk bekende; dat ten andere onmiddellijk na het ongeval de borden geplaatst werden; dat krachtens art. 1384 lid 3 B.W. appellant De Cock voor deze nalatigheid van zijn ondergeschikten aansprakelijk is;

Overwegende dat appellant vruchteloos opwerpt dat deze signalisatieborden door de gemeente dienden te worden geplaatst;

Overwegende immers, dat hij zelf tijdens de gerechtelijke informatie verklaard heeft dat hij het nodige materiaal aan zijn werklieden had gegeven om de werken aan te kondigen en dat een van deze werklieden bekend heeft dat het aan zijn nalatigheid te wijten is dat deze waarschuwingborden niet werden aangebracht;

Dat uit deze verklaringen wel blijkt dat de plicht tot signalisatie op appellant en niet op de gemeente rustte; dat het gebrek om deze plicht te vervullen de rechtstreekse oorzaak van het ongeval is geweest;

Maar overwegende anderzijds dat de gemeente gehouden was na te gaan of appellant de nodige maatregelen had getroffen om de veiligheid van het verkeer op de openbare weg te verzekeren en verzuimd heeft zulks te doen;

Dat, vermits elk van deze beide fouten noodzakelijk is geweest om het ongeval te veroorzaken, appellant met de gemeente in solidum en niet hoofdelijk gehouden is om de schade te vergoeden (Verbr. 28 Januari 1942, Pas. 1942, 1, 25; Verbr. 17 Maart 1949, Pas. 1949, 1, 206);

Overwegende dat, gelet op voormelde onvoorzichtigheid door het slachtoffer begaan, appellant enkel ten belope van twee derden deze schade dient te herstellen;

Om deze redenen:

Het Hof,

Gelet op art. 24 der wet van 15 Juni 1935,

Gehoord in zijn advies de heer Vermeulen, eerste advocaat-generaal,

Alle andere meeromvattende besluiten als ongegrond verwerpende,

Voegt samen de sub numeris 4317 en 4318 ter algemene rol ingeschreven zaken;

Stelt Smet Louis q.q. buiten het geding;

Verklaart het hoger beroep van de gemeente Belsele niet ontvankelijk als te laat ingesteld en dit van De Cock ontvankelijk en ten dele gegrond; dienvolgens, het bestreden vonnis verbeterend, verklaart appellant De Cock in solidum aansprakelijk voor de twee derden van de nadelige gevolgen van het aan geïntimeerde overkomen ongeval en deze laatste zelf aansprakelijk voor één derde; veroordeelt derhalve appellant De Cock voor het geheel voorlopig aan geïntimeerde de som van 9.944,66 fr. te betalen, in de plaats van de som van 14.970 fr.; beperkt de veroordeling van appellant De Cock tot het geheel van de twee derden van de kosten tot op heden in eerste aanleg gevallen; bevestigt voor het overige het bestreden vonnis; veroordeelt ieder van de partijen tot een derde van de kosten van de aanleg;

Verwijst de zaak ter verdere behandeling naar de eerste rechter terug.

NOOT: Het bestreden vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde d.d. 3 Januari 1951, dat door bovenstaand arrest gedeeltelijk gewijzigd werd, verscheen in het R.W. 1951/1952, 176.

Dit arrest verdient vooral belangstelling, waar het de door de eerste rechter uitgesproken hoofdelijkheid van de schuld van beide oorspronkelijke verweerders verwerpt en deze hoofdelijkheid vervangt door een verbintenis «in solidum», daar elk der beide fouten, daargelaten de gedeeltelijke schuld van het slachtoffer, noodzakelijk was om de schade te veroorzaken.

Wat betreft het verschil tussen hoofdelijkheid en verbintenis «in solidum» en de verduidelijking van dit laatste begrip, raadplege men buiten de in het arrest aangehaalde rechtspraak de omstandige noot van J. Matthys onderaan Gent 5 Mei 1949, Rev. Crit. Jur. Belge, 1951, blz. 187 tot 201 en de talrijke daarin vermelde aanhalingen.

Het Hof van Beroep te Gent, de rechtspraak bevestigend, welke het reeds vastgelegd had door zijn beslissing d.d. 29 Mei 1946 (Pas. 1947, 11, 63; R.G. A.R. 1948, 4242), en overeenkomstig de arresten van het Hof van Verbreking d.d. 27 Januari 1936 (Pas. 1936, 1, 131) en 3 Februari 1936 (R.D.P. 1936, blz. 272), heeft thans andermaal aanvaard, dat inzake verbintenis «in solidum» de ondergeschikte gevolgen, eigen aan de hoofdelijkheid, spruitende uit de lastgeving welke ieder der hoofdelijke schuldenaars aan de anderen geacht wordt te hebben gegeven, o.m. die om elkaar onderling in rechte te vertegenwoordigen, dienen te worden uitgesloten; derhalve kan het door één der «in solidum» verbonden schuldenaars te laat ingesteld hoger beroep door het tijdig beroep van de medeschuldenaar niet rechtsgeldig gemaakt worden.

Trouwens, of zelfs bij gewone hoofdelijkheid het door een der hoofdelijke schuldenaars ingestelde hoger beroep ten behoeve van de anderen werkt, blijft een twistvraag. (Zie o.m. de rechtspraak aangehaald door Mazeaud B., II, nr 1960, noot 2 bis en nr 1963, noot 2).

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 27 Juni 1951.

Voorzitter : M. Thienpont.

Raadsheren : MM. Van Wetter en Louveaux.

O. M. : M. Matthys.

Advocaten : Mrs Hubené en Dupuis (Brussel).

Architect-honorarium. — Begin van bewijs bij geschrifte aangevuld door vermoedens. — Grondslag van berekening van het honorarium. — Niet uitgevoerde ontwerpen. — Bepaling van het loon ex aequo et bono.

Begin van bewijs bij geschrifte, aangevuld door vermoedens.

Bij twee opeenvolgende met elkaar in verband staande opdrachten van een architect is de waarde, welke als grondslag moet dienen voor de berekening van het honorarium, die van de uiteindelijk ontworpen werken.

Indien de ontwerpen niet zijn uitgevoerd, kan de architect geen aanspraak maken op het bij de tarieven zijner beroepsvereniging bepaalde bedrag, daar hij in dat geval geen verantwoordelijkheid moet dragen. Honorarium ex aequo et bono vastgesteld op 1,5 % van de waarde van de ontworpen werken.

D. t/ D...

Overwegende dat appellanten in hoofdorde aanvoeren dat geïntimeerde, architect van beroep, het

schriftelijk bewijs niet overlegt van de opdrachten, waarmede hij beweert belast te zijn geweest;

Overwegende dat op 11 April 1946, D. tot geïntimeerde een schrijven richtte, luidend als volgt : «vous devez certainement penser que nous avons abandonné le magnifique projet que vous avez dessiné pour les transformations du Royal Sud. Il n'en est rien, au contraire... aussitôt que les Anglais m'auront donné une date de départ, nous reprendrons contact »;

Overwegende dat appellanten bekennen dat hierdoor het eerste voorontwerp bedoeld wordt, betreffende de decoratie van een eetzaal, en toegeven dat zij voor dit werk aan geïntimeerde een vergoeding verschuldigd zijn; dat zij echter ontkennen andere opdrachten aan de architect te hebben gegeven;

Overwegende dat tweede appellante nochtans op 5 Januari 1947 aan geïntimeerde een schrijven deed toekomen, waarin zij onder meer schreef : «ayant convenu entre nous que les projets étaient sans engagement d'aucune part, je vous demanderais d'être assez aimable que de m'envoyer l'état de vos honoraires »;

Dat de termen van deze brief duidelijk wijzen op andere plannen dan op het voorontwerp, bedoeld in het schrijven van één April 1946; dat zij dan ook een begin van bewijs door geschrift uitmaken, die de meerdere opdrachten waarschijnlijk maken;

Overwegende dat ter zake overeenstemmende vermoedens bestaan, die het begin van bewijs door geschrift aanvullen;

Dat immers in antwoord op een vraag van samenkomst, uitgaande van geïntimeerde, ten einde aan appellanten voor-ontwerpen voor te leggen om hem in geval van goedkeuring in staat te stellen de definitieve plannen op te maken, bestemd tot het bekomen van een bouwvergunning, tweede appellante hem te Gent uitnodigde op Maandag 19 Augustus 1946;

Dat op 3 September 1946 de definitieve plannen opgestuurd werden, wat een akkoord onderstelt op de voor-ontwerpen;

dat tweede appellante aan de deskundigen bekende een aantal plannen te hebben ontvangen;

dat appellanten noch aan het Hof noch aan de deskundigen voornoemde plannen hebben overgelegd, dat zij echter de gelijkvormigheid niet betwisten van de plannen, door geïntimeerde aan de deskundigen en het Hof voorgelegd, met die, welke zij ontvingen;

dat die plannen de ombouwing beogen van het bestaande hotel-restaurant alsook de inwendige versiering van de eetzaal, de vergaderzaal en de bar;

Overwegende dat appellanten ook aanvoeren dat ter zake geen dienstverhursingscontract tot stand kwam bij gebreke van voorafgaand akkoord nopens het uit te voeren werk en de approximatieve uitgaven;

Overwegende dat de uitgevoerde voor-ontwerpen en plannen het bewijs leveren, dat de opdracht wel bepaald was; dat de raming van de uitgaven geen essentieel element is van de opdracht en de bouwheer de bouwmeester desnoods behoort in te lichten over het bedrag van de bouwonkosten, dat niet mag worden overschreden;

Overwegende dat geïntimeerde eerst belast werd met de conceptie en versiering van een eetzaal; dat zijn oorspronkelijke opdracht nadien uitgebreid werd tot de ombouwing van gans het gebouw en tot de versiering, niet alleen van de eetzaal, maar ook van de vergaderzaal en bar; dat de eerste opdracht zich aldus vermengt met de tweede, derwijze dat de waarde, die als grondslag dienen moet voor de berekening van het ereloon, die is van de uiteindelijk ontworpen werken; dat die waarde door de deskundigen

geschat werd op 1.695.000 frank voor de ombouwingswerken en 1.400.000 fr. voor de inwendige versieringswerken, zijnde gezamenlijk ongeveer drie miljoen;

Overwegende dat bij gebreke van uitvoering van zijn ontwerpen geïntimeerde geen aanspraak kan maken op de tarieven, opgesteld door zijn beroepsvereniging, daar hij geen verantwoordelijkheid zal te dragen hebben;

dat geïntimeerde nochtans recht heeft op een billijke vergoeding voor het geleverde werk; dat, gelet op het aantal geleverde ontwerpen en voorontwerpen, het ter zake billijk voorkomt ex aequo et bono het verschuldigd ereloon op 1,5 % van de waarde van de beoogde werken vast te stellen;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 14 Juni 1935;

ontvangt het hoger beroep en verklaart het gedeeltelijk gegrond, doet te niet het bestreden vonnis voor zover het appellanten veroordeeld heeft tot het betalen aan geïntimeerde van een som van 75.000 frank als ereloon; opnieuw wijzende dienaangaande, vermindert het verschuldigde bedrag op 45.000 frank;

Bevestigt het vonnis a quo voor het overige;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten, op het hoger beroep gevallen.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

Eerste Kamer bis. — 18 October 1951.

Voorzitter: M. Rubens.

Rechters: M.M. Carsau en De Loof.

Advocaten: Mrs Vertongen (Denderm.) en De Meyer.

Handelshuur. — Art. 1 wet 30 April 1951. — Ambachtsman. — Rechtstreeks handelen met het publiek. — Er bestaan geen handelshuizen door bestemming of uit hun aard.

Een aannemer-schilder is niet een ambachtsman, die het gehuurde goed hoofdzakelijk gebruikt voor een bedrijvigheid als ambachtsman rechtstreeks in contact met het publiek, vermits hij zijn bedrijf hoofdzakelijk uitoefent ten huize van de klanten.

De plaats, waar de onderneming gevestigd is, speelt geen rol. Er bestaan geen handelshuizen door bestemming of uit hun aard.

Van Dievoet t/ Van Kerschaver.

Overwegende dat beroepers beroepene hebben opgezegd met inachtneming van een termijn van drie maanden, eindigende op 1 September 1951, zulks overeenkomstig de voorwaarden van de huurovereenkomst;

Overwegende dat niet betwist wordt dat de huishuurwet van 20 December 1950 niet toepasselijk is ter zake, omdat de huurwaarde van 1 Augustus 1939 hoger dan 9.000 frank in het jaar was;

Overwegende dat geïntimeerde evenwel beweert beschermd te zijn door de wet op de handelshuurovereenkomst van 30 April 1951, welke stelling het bestreden vonnis heeft aanvaard;

Overwegende dat vaststaat dat beroepene het gehuurde bewoont en er een magazijn en bergplaats heeft voor zijn schildersbenodigdheden, waar hij ook zijn verven kan klaarmaken en gebeurlijk kleine meubelstukken verven; dat er echter geen verkoopwinkel in het verhuurde is;

belstukken verven; dat er echter geen verkoopwinkel in het verhuurde is;

Dat er vergeefs gewag gemaakt wordt van het woord «magazijn», dat in vorige proceduren voorkomt, daar dit geen verkoopwinkel bedoelt, maar slechts de opslagplaats, waarvan hierboven sprake is;

Dat beroepene in die voorwaarden niet kan beschermd worden als handelaar; dat hij evenmin als ambachtsman kan beschermd worden, daar het gehuurde niet *hoofdzakelijk* dient voor zijn bedrijvigheid als ambachtsman *rechtstreeks* in contact met het publiek;

Dat een aannemer-schilder inderdaad zijn bedrijvigheid niet hoofdzakelijk in het door hem gehuurde huis uitoefent, maar veeleer ten huize van zijn klanten (Tschoffen et Dubru, bl. 53);

Dat beroepene zekere facturen voorlegt betreffende het schilderen van meubelstukken; dat een der belangrijkste er van voor een bedrag van 10.868,50 frank in het jaar 1946 echter slaat op een «schildering van ondergevel, ramen en deuren, schildering plafonds, bougeringen, ramen en deuren... van café»; dat deze werken toch ter plaatse moeten uitgevoerd zijn, en niet in het «magazijn» van beroepene; dat de andere facturen op een zeer miniem en ondergeschikte huisarbeid wijzen;

Dat het dan zonder belang voorkomt te herhalen dat de onderneming gevestigd is in het gehuurde; vermits de wet geen belang hecht aan de vestiging van de ambachtsman, maar aan de plaats waar hij werkelijk zijn bedrijvigheid hoofdzakelijk heeft; dat het geval van een aannemer-schilder best te vergelijken is met dit van een leidekker of van een slotenmaker (bij de behandeling van het wetsontwerp aangehaalde gevallen), die ook ten huize van hun klanten werken, alhoewel zij kunnen gevestigd zijn in het gehuurde;

Overwegende dat de inrichting van het huis zelf voor de uitoefening van het schildersbedrijf ook niet volstaat om de hoofdzakelijke bedrijvigheid van een bepaalde ambachtsman in een huis te plaatsen; dat er geen handelshuizen bestaan door bestemming of uit hun aard, zodat in ieder geval dient te worden onderzocht of de huurder werkelijk zijn bedrijvigheid als ambachtsman in rechtstreeks contact met het publiek in het verhuurde heeft (La Haye en Van Kerckhove, n° 35);

Overwegende echter dat artikel 36 van de wet een opzegging van zes maanden voorziet voor de huurelzen, die niet onder toepassing van de wet vallen krachtens de beperkende bepalingen van artikel 1;

Om deze redenen:

De Rechtbank, rechtdoende in hoger beroep en op tegenspraak;

Alle verdere en strijdige besluiten verwerpende;

Ontvangt het beroep;

Dienvolgens doet het bestreden vonnis te niet en, opnieuw wijzende, verklaart de bij aangetekend schrijven van 24 Mei 1941 gedane opzegging geldig en van waarde, maar zegt dat zij haar uitwerksels eerst zal hebben tegen 1 December 1951.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

Tweede Kamer. — 19 November 1951.

Voorzitter : M. Van den Bussche.

Rechters : M.M. Claeys en Le Fevere de ten Hove.

Advocaten : Mrs C. Maertens en P. Matthys.

1. **Taalgebruik. — In het Vlaams rechtsgebied in het Frans genomen besluiten zijn nietig.**
2. **Onrechtmatige daad. — In besluiten voorkomende beledigende uitlatingen moeten geschrapt worden en verplichten tot schadevergoeding.**

1. *Krachtens artikel 2 van de wet van 15 Juni 1935 is alles, wat enig verband houdt met de procedure, onderworpen aan de bepalingen der wet op het gebruik der talen in gerechtszaken en moet derhalve voor een rechter in het Vlaams gedeelte van het land in het Nederlands worden gesteld.*

Artikel 30 van voornoemde wet laat aan partijen wel toe een relaas of uitleg te geven over de zaak in een taal hunner keuze, maar niet besluiten, zelfs mondelinge, te nemen in de Franse taal, voor rechters in het Vlaamse rechtsgebied.

In het Frans genomen besluiten zijn dus nietig, zodat de rechter daarmede geen rekening mag houden.

2. *De in die besluiten voorkomende beledigende uitlatingen moeten geschrapt worden en de partij, die ze gebezigd heeft, is tegenover de beledigde tegenpartij tot schadevergoeding verplicht.*

X. t/ Y.

Overwegende dat oorspronkelijke eiser in de loop van het geding besluiten stelde in het Frans en in deze besluiten uitdrukkingen gebruikte, waarvan beroepster de schrapping vraagt, omdat zij smadend zijn; dat zij voor deze smaad een schadevergoeding vordert van 5.000 frank op basis van de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek; dat zij eindelijk vraagt dat de Franse besluiten van geïntimeerde nietig zouden worden verklaard bij toepassing van artikel 30 van de wet van 15 Juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Overwegende dat de heer Vrederechter voor recht zegde dat het toegelaten is mondelinge besluiten in het Frans te nemen voor een rechter in het Vlaamse rechtsgebied; dat hij een deskundige aanstelde om de huurwaarde van het appartement vast te stellen en schadevergoeding toekende ten bedrage van 1.000 frank voor het afsnijden van gas en van 1.500 frank voor het afsnijden van electriciteit; dat hij ook de deskundige gelastte met het vaststellen van de huurschade; dat hij het overige van de eis en ook de tegen-eisen afwees;

Overwegende dat luidens artikel 2 van de wet van 15 Juni 1935, alles wat enig verband houdt met de procedure onderworpen is aan de taalwet en voor een rechter in het Vlaamse gedeelte van het land in het Nederlands dient te worden gesteld;

Overwegende dat het partijen wel toegelaten is bij toepassing van artikel 30 van dezelfde wet een relaas of uitleg te geven over de zaak in de taal naar hun keus, maar dat dit artikel niet toelaat besluiten, ook mondelinge besluiten, te nemen in de Franse taal voor rechters van dit rechtsgebied;

Overwegende dat de genomen besluiten dan ook nietig zijn en de rechtbank er geen rekening mede te houden heeft; dat de rechtbank evenwel in de Neder-

landse uitleg van partijen en in de neergelegde stukken voldoende materiae vindt tot vonnissen;

Overwegende dat geïntimeerde akkoord gaat om de kwetsende uitdrukkingen zijner besluiten te schrappen; dat niet te betwisten valt dat ze beledigend zijn en, voor het eerst geuit in hoger beroep, aanleiding kunnen geven tot toekenning van schadevergoeding; dat voor deze schade een vergoeding ex aequo et bono op 500 frank bepaalde vergoeding zal volstaan;

BURGERLIJKE RECHTBANK TE KORTRIJK

1e Kamer. — 6 Juli 1951.

Voorzitter : M. de Necker.

Rechters : MM. Kerckhove en Dhaenens.

Advocaten : Mrs Tremmery en Vandermeersch.

1. **Bezit van roerend goed. — Het in artikel 2279 B.W. bedoelde bezit moet voldoen aan de in artikel 2229 B.W. gestelde vereisten.**
2. **Concubinaat. — Geen huwelijksgemeenschap, geen vennootschap, geen vereniging. — Wel mogelijkheid van gewone medeëigendom.**

1. *Het in art. 2279 B.W. bedoelde bezit moet voldoen aan de in art. 2229 B.W. gestelde vereisten. Een dubbelzinnig bezit is dus niet voldoende om een beroep op de bescherming van art. 2279 B.W. te rechtvaardigen.*

2. *De goederen, toebehorende aan in concubinaat levende man en vrouw vormen geen huwelijksgemeenschap. De wet kent aan het concubinaat geen juridische gevolgen toe en regelt niet afzonderlijk de rechtstoestand van de aan de feitelijk samenlevende man en vrouw toebehorende goederen.*

Het niet gehuwde paar vormt geen maatschap, daar er geen inbreng is met de bedoeling winst te maken en geen « affectio societatis »; hun goederen kunnen derhalve niet aangemerkt worden als in een vennootschap ingebracht.

Evenmin is een feitelijke vennootschap aanwezig, daar ook daarvoor winsttoegmerken en « affectio societatis » vereist zijn.

Voorts is er ook geen vereniging in de zin der wet, omdat er geen inbreng is bestemd voor een bepaald doel.

Wel kan een gewone medeëigendom bestaan, waarop de regelen betreffende de medeëigendom van toepassing zijn.

Bij gewone medeëigendom komen de kosten van laatste ziekte en begravenis van een der deelgenoten niet ten laste van de onverdeelde boedel, doch slechts ten laste van het aandeel van die deelgenoot.

Debarbieux t/ Vanbecelaere.

Overwegende dat de eis strekt tot de betaling aan eiser van de som van 48.995 fr., zijnde de helft van een som van 97.900 fr., aan verweerster in bewaring toevertrouwd door haar moeder, Vercruysse Zulma, met tussenkomst van haar dochter Meyfroot Marie-José, welke som de spaarcenten van eiser vertegenwoordigden en zijn uitsluitende eigendom waren;

1. *In feite :*

Overwegende dat volgens de gegevens van het straf-dossier eiser, Debarbieux Felix, rond de twintig jaar samengeleefd heeft, als man en vrouw, met Vercruysse

Zulma, moeder van verweerster, Vanbecelaere Augusta, gescheiden van Meyfroot Albert;

Overwegende dat omstreeks einde Juni of begin Juli 1948 Vercruysse Zulma ziek werd en overgebracht werd in de kliniek van Dr. Decraene, waar zij op 26 April 1949 overleed;

Overwegende dat bij haar heengaan naar de kliniek, Vercruysse Zulma aan Vercruysse Blanche, echtgenote Vanhyfte Henri, en haar zuster, een som van 100.000 fr. in bewaring toevertrouwde, in aanwezigheid van Debarbieux Felix, om reden dat zij een diefstal vreesde wanneer Debarbieux het huis verlaten liet, om haar te gaan bezoeken in de kliniek;

Overwegende dat omstreeks Nieuwjaar 1949 Vercruysse Blanche deze som, onder aftrek van een betaling gedaan voor verzorgingskosten, zijnde ongeveer 97.000 fr., afgaf aan Meyfroot Marie-José, en deze samen naar de kliniek gingen en dit saldo teruggaven aan Vercruysse Zulma;

Overwegende dat drie of vier weken later Vercruysse Zulma deze som terug in bewaring toevertrouwde aan haar kleindochter, Meyfroot Marie-José, die op haar beurt dit geld in bewaring gaf aan haar moeder, Vanbecelaere Augusta, de verweerster, dewelke het borg in een brandkast, n° 1716, door haar gehuurd in de Bank der Société Générale de Belgique te Menen;

2. In rechte :

Overwegende dat verweerster de enige wettelijke erfgename is van Vercruysse Zulma, haar moeder, en in die hoedanigheid aanspraak maakt op de som van 97.990 fr., welke haar door haar moeder en met tussenkomst van haar dochter, Meyfroot Marie-José, in bewaring werd toevertrouwd;

Overwegende dat eiser aanspraak maakt op de helft van deze som, dewelke hij wil verdelen alsof er geen gemeenschap bestond;

Overwegende dat verweerster art. 2279 B. Wb. inroept, daar zij beweert in bezit te zijn van de betwiste geldsom;

Overwegende dat het bezit, waarvan sprake is in art. 2279 B. Wb., moet voldoen aan de voorwaarden van art. 2229 B. Wb. (Verbr. 18 Juni 1834, Pas. 1834, I, 268);

Overwegende dat het zozegd bezit, waarvan verweerster gewag maakt, dit karakter niet heeft, daar het dubbelzinnig is;

Dat verweerster inderdaad het geld in bewaring ontving, zodat zij dit niet kan behouden als « eigenares » en « pro suo »;

Overwegende dat verweerster dus niet vermoed wordt eigenares te zijn van de litigieuze som;

Overwegende dat eiser beweert, dat door het feit, dat hij met Vercruysse Zulma samenleefde als man en vrouw, tussen beiden een feitelijke gemeenschap ontstaan is, welke moet worden vereffend met analogische toepassing der regelen, welke de vereffening van de huwelijksgemeenschap beheersen;

Overwegende dat dit stelsel dient verworpen te worden;

Dat de hier gestelde vraag betreft de rechts-toestand der goederen, toebehorende aan man en vrouw, die in gemeenschap leven, wanneer deze toestand een einde neemt;

Overwegende dat de Wet de samenhuizing van man en vrouw als zulkdanig niet erkent en deze staat zonder juridisch gevolg blijft;

Dat de Wetgever voor de goederen van deze in boelschap levende personen geen bijzonder stelsel voorziet; dat door hun samenwonen en samenleven

deze goederen geen collectieve of gezamenlijke eigendom worden;

Overwegende dat het onwettelijk koppel geen maatschappij vormt, bij gemis aan inbreng met winstbejag en « affectio societatis », zodat hunne goederen niet kunnen aangezien worden als in vennootschap ingebrachte goederen;

Dat het ook geen feitelijke vennootschap vormt, daar deze ook een winstbejag en « affectio societatis » eist, en alleenlijk in de ogen van de Wetgever nietig is, omdat zij niet in de wettelijke vorm werd opgericht;

Overwegende dat het ook geen vereniging is in de wettelijke zin, bij gebrek aan inbreng met het oog op een bepaald doeleinde;

Overwegende dat tussen minnaar en bijzit, dewelke samenleven als man en vrouw, geen gemeenschap ontstaat, waardoor de goederen een gemeenschappelijk karakter zouden verwerven;

Dat ieder der leden van het onwettig koppel eigenaar blijft van zijn eigen goederen en deze te allen tijde revindiceren of terugvorderen mag;

Dat echter ook een « indivisio » of onverdeeldheid kan ontstaan betreffende deze goederen of voorwerpen, waarop beide leden een recht van mede-eigendom bezitten, hetzij dat zij deze samen hebben verkregen, hetzij dat zij die goederen in gemeenschappelijk bezit gelaten hebben, zodat geen van beiden daarop een privaat eigendomsrecht zou kunnen doen gelden;

Overwegende dus dat in zake deze regelen van gemeen recht dienen te worden toegepast (Beroep Brussel, 29 April 1949; J. T. 1949, bl. 291; Beroep Brussel, 20 Juni 1947; Rev. Crit. Jur. Belge, 1948, bl. 106; De Page, Dr. Civ. t. X, bl. 130);

Overwegende dat onbetwistbaar bewezen is, dat Debarbieux Felix en Vercruysse Zulma samen in gemeenschap leefden;

Overwegende dat Vanhyfte Henri tijdens zijn onderzaking verklaarde : « Ik mag met zekerheid zeggen dat Debarbieux Felix en Vercruysse Zulma twintig jaar hebben samengeleefd als man en vrouw in gemeenschap »;

Overwegende dat geen van beide samenhuizenden met zekerheid kan bepalen op welke speciën van het baar geld hij een privaat eigendomsrecht bezat, daar het binnenkomende geld niet afzonderlijk werd gehouden, maar vermengd werd, zonder dat rekening werd gehouden met zijn herkomst;

Overwegende dat eiser ten genoegen van rechte bewijst dat het door Vercruysse Zulma aan verweerster toevertrouwde geld voor het grootste gedeelte voortkwam van zijn inkomen;

Overwegende inderdaad dat, ondervraagd door de rijkswacht, Vanhyfte Henri, schoonbroeder van de overledene, uitdrukkelijk heeft verklaard : « Zij (Vercruysse Zulma) heeft mij toen meermaals gezegd dat die 100.000 fr., welke zij in bewaring gegeven had aan mijn vrouw, grotelijks toebehoorde aan haar bijzit, Debarbieux Felix »;

Dat hieruit de bekentenis van bewaargeefster zelf bewezen is;

Overwegende dat dit gestaafd wordt door het feit dat eiser bewijst dat hij een inkomen had, dat hem toeliet spaarcenten te verzamelen;

Overwegende dat enerzijds bewezen is dat eiser op 30 Augustus 1947 van de Nationale Kas voor Oorlogspensioenen de som ontving van 46.683,25 + 7.824 = 54.507,25 fr., en daarbij een pensioen genoot van 18.772 fr. in het jaar, zodat eiser in Juli 1948, toen zijn bijzit naar de kliniek vertrok, vermoedelijk over een som beschikken kon, voortkomend van zijn pen-

sioen, van 54.507,25 fr. achterstel plus 18.772 fr. voor vier kwartalen, gaande van 1 Juli 1947 tot 1 Juli 1948, zijnde in het geheel bij de 75.000 fr.;

Dat daarbij eiser sedert lange jaren te Menen het kappersberoep uitoefende en aldus een beroepsinkomen had;

Overwegende dat anderzijds, buiten een bedrag van 60.000 fr. in 1938, zijnde tien jaar vroeger, voortkomend van de verkoping van een huis, verweester niet kan bewijzen dat Vercruysse Zulma, kort vóór haar ziekte voldoende sommen ontvangen had om in Juli 1948 te kunnen beschikken over 100.000 frank;

Dat ook niet wordt betwist dat zij maar een paar jaren uit werken is geweest voor 350 fr. per week;

Overwegende dat het dus uitgesloten schijnt dat zij, na aftrek van haar onderhoudskosten, in Juli 1948 kon beschikken over 100.000 fr. spaargelden;

Dat eiser door zware, preciese en overeenstemmende vermoedens bewijst dat de in bewaring gegevens gelden zeker ten bedrage van de gevorderde som de zijne waren;

Overwegende dat dus bewezen is dat het aan verweester toevertrouwde geld een som was, welke tussen eiser en zijn bijzit in onverdeeldheid was, zonder dat de ene of de andere op bepaalde speciën of bedragen zijn uitsluitend eigendomsrecht bewijzen kan;

Dat deze onverdeeldheid of « indivisio » na het einde van het gezamenlijk leven in boelschap tussen minnaar en bijzit moet worden verdeeld in twee helften, bij afwezigheid van bewijs dat het aandeel van de ene groter is dan dit van de andere;

Overwegende dat verweester beweert dat zij op de haar toevertrouwde som de kosten van laatste ziekte en de begrafeniskosten van haar moeder heeft betaald en dat deze door de onverdeeldheid moeten gedragen worden;

Overwegende dat verweester vergeet dat zulke « indivisio » of onverdeeldheid tussen samenlevende lie-den geen huwelijksgemeenschap is en geen afzonderlijk patrimonium vormt met eigen inkomsten en eigen lasten;

Dat de kosten van laatste ziekte en begrafenis dus op het aandeel der afgestorvene bijzit moeten afgerekend worden en geen last zijn van de onverdeeldheid;

Om deze redenen :

De Rechtbank, alle verdere besluiten van de hand wijzende : verklaart de eis ontvankelijk en gegrond ;

Veroordeelt verweester tot de betaling aan eiser van de gevorderde som van 48.995 frank, verhoogd met de gerechtelijke rente ;

Verwijst verweester in de kosten.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE GENT

2e Kamer. — 21 Mei 1951.

Voorzitter : M. Van Schoote.

Rechters : MM. De Preter en Dobbelaere (pl.v.r.).

O. M. : M. Verheughe.

Advocaten : Mrs Remerie, Van Impe en Merchiers.

Smaadschrift. — Een aan een college (in casu Raad van State) gedane schriftelijke mededeling moet beschouwd worden als aan verscheidene personen gedaan. — Voor smaad is de « animus injuriandi » vereist. — Verjaring van strafvordering en burgerlijke vordering, krachtens artikel 12 van het decreet op de drukpers van 20 Juli 1831.

Een aan een college (in casu de Raad van State) gedane lasterlijke schriftelijke mededeling moet beschouwd worden als aan verscheidene personen gedaan. Een dergelijk college is immers samengesteld uit verschillende personen, die van het schrijven moeten kennis nemen.

Voor de strafbaarheid van smaad is een bijzonder opzet vereist, nl. de « animus injuriandi ».

Daar de lasterlijke aantijging gericht was tegen een burgemeester naar aanleiding van zijn ambt, is het recht tot strafvordering verjaard krachtens artikel 12 van het decreet op de drukpers van 20 Juli 1831. Artikel 4 van dit decreet is in algemene bewoordingen gesteld en maakt geen onderscheid tussen persdelicten en andere. Ook de burgerlijke vordering is dienvolgens verjaard.

O.M. en van Tieghem de ten Berghe.

t/ De Waegemaeker.

Overwegende dat de door het Openbaar Ministerie ingestelde vordering gegrond is op het schrijven, dat op 21 November 1949 gericht werd aan de heren Voorzitter en Leden van de Raad van State; dat de Rechtbank dit schrijven dient te onderzoeken ten einde het deel of de delen ervan te bepalen, die het voorwerp uitmaken van de beschuldiging die door het Openbaar Ministerie bij de Rechtbank aanhangig werd gemaakt;

Overwegende dat uit de tekst van voornoemd schrijven alsook uit de qualificatie van het Openbaar Ministerie blijkt dat de bewoordingen, die het voorwerp uitmaken van de vervolging, vervat zijn onder § 3 van het schrijven, namelijk waar de gedaagde schreef : « dat de onwaardige burgemeester als V. N. V.-veldwachter zich hebben plichtig gemaakt aan de aanslag met vuurwapens op gezin en goed van ondergetekende; dit als medeplichtigen (artikelen 66 en 67 S.W.B.); »

Overwegende dat inderdaad slechts de telastelegging van bepaalde feiten door het Openbaar Ministerie werd gehandhaafd;

dat andere delen van het schrijven, waar namelijk Van Tieghem de ten Berghe als een onwaardige burgemeester wordt bestempeld en hem ten laste wordt gelegd dat hij door leugens en laster de overheden in dwaling heeft gebracht, slechts in algemene bewoordingen werden gesteld, die noch voor bewijs noch voor tegenbewijs vatbaar zijn en buiten het kader der huidige vervolging vallen;

Overwegende dat dezelfde redenering geldt, wat de termen « onwaardige burgemeester » betreft, die in de gewraakte passus zijn vervat;

Overwegende dat verder uit de tekst van § 3 van het schrijven blijkt, dat het de veldwachter is, die als V. N. V. wordt bestempeld; dat het woord « hebben » inderdaad in de tekst voorkomt;

dat hieruit het gevolg dient te worden getrokken dat een woorddeel bij onachtzaamheid werd weggelaten, zodat de tekst als volgt zou dienen te luiden : « dat de onwaardige burgemeester 'evenals' of 'zoals' de V. N. V.-veldwachter, enz. », dat zulks eveneens voortspruit uit de term medeplichtigen, die in het meervoud is gesteld;

Overwegende dat ontegensprekelijk de door de gedaagde aan de burgemeester Van Tieghem ten laste gelegde preciese feiten van aard zijn om diens eer te krenken; dat de gedaagde te vergeefs opwerpt dat de mededeling van het schrijven aan de Raad van State niet kan beschouwd worden als een mededeling aan verscheidene personen; dat voormelde Raad samengesteld is uit verschillende personen, die van

het schrijven moesten kennis nemen (zie mededeling van een schrijven aan een gemeenteraad, aan een rechtbank, Pand. belges V° Calomnie, n° 290, 291);

Overwegende dat het niet volstaat, opdat het ten laste gelegde feit strafbaar zou wezen, dat de laster wetens en willens zou geschieden; hetgeen het geval is; dat de wet insgelijks het bijzonder opzet vereist; dat uit de aard der voor de Raad van State gevoerde procedure blijkt, dat de werkelijke bedoeling van de gedaagde is geweest zijn verdediging te mogen voordragen en de Raad in te lichten nopens de personaliteit van de burgemeester ten einde zijn eigen belangen voor de Raad te behartigen; dat aldus, alhoewel de gedaagde op laakbare en lichtzinnige wijze heeft gehandeld, er zou kunnen vastgesteld worden dat in zake de « animus injuriandi » ontbreekt;

Overwegende nochtans dat het vaststellen van de afwezigheid van het bijzonder opzet ter zake overbodig is; dat inderdaad zowel uit de tekst als uit de andere elementen der zaak blijkt dat de telastlegging gericht was tegen de heer Van Tieghem naar aanleiding van zijn bediening;

Dat de aantijging inderdaad betrekking heeft op een aanslag tegen de gedaagde gepleegd in de nacht van 7 op 8 September 1944; dat zowel uit het getuigenverhoor voor deze Rechtbank als uit het strafrechtelijk onderzoek omtrent die aanslag blijkt dat de telastlegging in verband staat met de omstandigheid dat de burgemeester zou tekort gekomen zijn aan zijn plicht als hoofd der politie; dat onder meer tijdens zijn verhoor door de gerechtelijke politie op 1 Juni 1949 de gedaagde reeds verklaard had « dat de burgemeester en de veldwachter, die op de hoogte waren, dat een aanslag ging gebeuren, als politieofficiëren de nodige maatregelen niet getroffen hebben om de aanslag te verhinderen; het is om die redenen dat ik overtuigd ben dat zij medeplichtig zijn »;

Overwegende dat de gedaagde het bewijs van de aangetijgde feiten niet heeft bijgebracht; dat de openbare vordering nochtans verjaard is;

Overwegende inderdaad dat artikelen 4 en 12 van het decreet de dato 20 Juli 1831 op de pers ter zake van toepassing zijn; dat artikel 4 van vermeld decreet in algemene bewoordingen is gesteld en geen onderscheid maakt tussen persdelicten en andere (Pand. belges, V°, Calomnie, n° 506 en 507; Verbreking, 12 Mei 1881, Pas. 1861, I, 266); dat artikel 12 de verjaringstermijn bepaald op drie maanden;

Overwegende dat meer dan één jaar verlopen is sinds de datum, waarop het ten laste gelegde feit werd gepleegd (artikel 28 Strafvordering);

Overwegende dat de burgerlijke partij ten onrechte voorhoudt dat de burgerlijke vordering tijdig zou ingesteld geweest zijn;

Overwegende inderdaad dat de zaak ter zitting van 10 Juli 1950 door de Correctionele Rechtbank werd uitgesteld tot 6 November 1950 en niet tot 6 October 1950, zoals de burgerlijke partij in hare besluiten de dato 11 April 1951 vermeldt; dat de burgerlijke vordering, die slechts ingesteld werd op 6 November 1950, dienvolgens niet te bekwaam tijd werd ingespannen en insgelijks verjaard is;

Vlaamse Juristen,

Abonneert U op het
RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST-NIKLAAS

1e Kamer. — 22 Mei 1951.

Wn. voorzitter: M. Blauwaert.

Rechters: MM. L. Maes en L. Neirinckx.

Referendaris: M. Thüysbaert.

Advocaten: Mrs Nelis en Van Assche.

Verkeer. — Gebondenheid van de burgerlijke rechter aan een in kracht van gewijsde gegaan vrijsprekend strafvonnis. — Betekenis van de woorden « in beweging » in art. 57/1 aanhef en « rijbewegingen » in art. 57/1 sub c van het algemeen verkeersreglement. — Betekenis van aansluiting. — Voorbijsteken bij een aansluiting (art. 36/4°).

Wanneer de burgerlijke rechter kennis neemt van een vordering tot schadevergoeding, is hij gebonden door een in kracht van gewijsde gegaan strafrechtelijke uitspraak, waarbij de gedaagde — toen verdachte — is vrijgesproken. De burgerlijke rechter dient echter na te gaan of de bewoordingen van het vrijsprekend strafvonnis van aard zijn om elke grond uit te sluiten, krachtens welke de gedaagde tot schadevergoeding kan verplicht zijn.

De burgerlijke rechter moet dus beoordelen of andere overtredingen van het verkeersreglement dan die, waarvan de verdachte is vrijgesproken, door eiser bij dagvaarding gesteld en waaruit de aansprakelijkheid van gedaagde zou volgen, bewezen zijn.

De uitdrukking « in beweging » in artikel 57/1° van het algemeen verkeersreglement moet ruim worden opgevat. Door « rijbeweging » in art. 57/1° sub c bedoelt het reglement bewegingen, welke een weggebruiker uitvoert, om bv. een eigendom rechts of links in te rijden.

Een « aansluiting » is de plaats, waar twee verschillende openbare wegen samenkomen. De autobestuurder, die bij een aansluiting een ander motorrijtuig inhaalt (voorbijsteekt), is alleen dan aansprakelijk, wanneer het inhalen in de onmiddellijke nabijheid van de aansluiting is geschied en er oorzakelijk verband bestaat tussen het inhalen en de aanrijding.

P.V.B.A. Agra t/ Gernay Delbecque N.V.

Aangezien de eis er toe strekt « gedaagde te zien en horen veroordelen om aan de aanlegster te betalen, voor de redenen uiteengezet in de inleidende dagvaarding, de som van 14.500 frank, met de moratoire rente van 29 April 1950 af, de gerechtelijke intresten en de kosten; het vonnis uitvoerbaar te horen verklaren bij voorraad, niettegenstaande verzet of hoger beroep en zonder borgtocht »;

Aangezien de aanlegster tot staving van haar eis aanvoert, dat op 29 April 1950 op het grondgebied der stad Lokeren, op de Antwerpse steenweg aldaar, ter hoogte van de fabriek *Usines Réunis du Bergendries*, de haar toebehorende autowagen Ford, regeringsplaat nr 553.340, bestuurd door haar beheerder-bestuurder, de heer Langhor, in de rechterflank werd aangereiden door de autovrachtwagen Chevrolet, regeringsplaat nr 464.025, toebehorende aan gedaagde en bestuurd door haar aangestelde chauffeur Verbeke Roger;

dat de verantwoordelijkheid voor de aanrijding ten laste dient te worden gelegd van de ondergeschikte van gedaagde op grond dat hij heeft verzuimd, alvorens naar links in een privé-eigendom in te rijden, de

doorgang vrij te laten voor een in gang zijnde weggebruiker, zoveel mogelijk naar links uit te wijken en zijn bewegingen aan te kondigen;

dat hij zodoende ernstige fouten heeft begaan door de verkeersreglementen, voorzien bij de artikelen 31 2°, 57 1c, 57 2 en 96 1°, niet na te leven en gedaagde op grond van artikel 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek gehouden is tot het herstellen der schade, welke door de schuld van haar ondergeschikte werd veroorzaakt;

dat die schade, omstandig beschreven in het inleidend exploit, wordt begroot op 14.500 fr.;

Aangezien verweerster op de eis antwoordt dat zij strafrechtelijk werd vervolgd voor de feiten, welke tot grondslag strekken van de onderhavige burgerlijke vordering, en van al die te laste gelegde feiten bij een vonnis, dat onherroepelijk is, werd vrijgesproken;

dat de burgerlijke rechter gebonden is door de uitspraak van de strafrechter;

Aangezien de burgerlijke rechtbank, die kennis neemt van geschillen, waarbij een eis tot schadevergoeding wordt voorgebracht, steunende op een feit dat tot rechtsvervolgving aanleiding gaf, inderdaad, gebonden is door het vonnis der strafrechtbank;

dat echter hoofdzaak is na te gaan of de bewoordingen van het vonnis van de correctionele rechtbank van aard zijn elke grond tot verplichting tot schadevergoeding door de verdachte uit te sluiten;

Aangezien ter zake blijkt dat de ondergeschikte van verweerster strafrechtelijk werd vervolgd om « geleider zijnde van een autovoertuig, links willende afdraaien, de weg te hebben afgesneden voor degene welke zijn weg vervolgde, te Lokeren, de 29e April 1950 », zijnde de overtreding voorzien bij artikel 57 2 K.B. 1 Febr. 1934);

dat de correctionele rechtbank te Dendermonde, zetelende in hoger beroep, oordelende dat het niet bewezen was dat verdachte zich had schuldig gemaakt aan het hem ten laste gelegde feit, deze laatste vrijspak;

Aangezien partijen het er over eens zijn dat het vonnis van Dendermonde gezag van gewijsde heeft;

dat er uit volgt dat het vaststaat dat, wat betreft de telastelegging van overtreding van artikel 57,2 van het verkeersreglement, er bij de ondergeschikte van verweerster geen schuld bestaat, zodat hij voor de daaruit voortspruitende schade niet kan verantwoordelijk zijn;

Aangezien echter de eis tot schadevergoeding niet uitsluitend gegrond is op een overtreden van artikel 57,2;

dat aan ondergeschikte van verweerster ook het verwijt wordt gericht :

1° bij het naderen van een splitsing, aansluiting of kruising, de weggebruikers die hem volgden, niet te hebben verwittigd dat hij links wilde afslaan en ook niet zoveel mogelijk naar links te zijn uitgeweken, zonder evenwel het verkeer te hinderen, dat uit tegenovergestelde richting kwam (artikel 31,2°);

2° de doorgang niet te hebben vrij gelaten voor de in beweging zijnde weggebruikers, wanneer hij rijbewegingen uitvoerde (artikel 57,1° c);

3° als bestuurder van een voertuig, die zijn richting wilde wijzigen, zijn snelheid verminderen of stilhouden, zulks niet te hebben kenbaar gemaakt aan de andere weggebruikers door een teken (artikel 96,1°);

Aangezien de gegrondheid van de eis bijgevolg afhangt van de vraag of de ondergeschikte van verweerster een of meer van de hiervoor aangehaalde inbreuken op het verkeersreglement heeft gepleegd;

Aangezien luidens artikel 57,1° elke weggebruiker de doorgang moet vrij laten voor een in beweging

zijnde weggebruiker, wanneer hij rijbewegingen uitvoert;

Aangezien de uitdrukking « in beweging » ruim moet worden opgevat en het volstaat dat een weggebruiker in beweging is om in de door het reglement bepaalde omstandigheden voorrang te hebben op de weggebruiker die niet in beweging is of ... die rijbewegingen uitvoert (Erkens, De wetgeving op het wegenverkeer, d. I, bl. 342 en vlg. nr 923);

dat door het woord « rijbewegingen » het reglement bedoelt de weggebruiker, die verschillende bewegingen uitvoert om b.v. in een eigendom rechts of links in te rijden; dat, inderdaad, de weggebruiker die, zoals in casu, de poort wil inrijden van de fabriek Usines du Bergendries, te Lokeren, verplicht is rijbewegingen uit te voeren, als achteruitrijden, stilstaan, vooruitrijden, links zwenken, terug achteruit rijden, in één woord die « manoeuvres » uit te voeren, die men ziet gebeuren, wanneer een weggebruiker in een smalle poort wil inrijden (Id. nr 931); terwijl artikel 57,2° het afdraaien beoogt, dat zonder rijbewegingen gebeurt;

Aangezien het feit alleen, dat er tussen de personenwagen van de aanlegster en de vrachtauto van verweerster een aanrijding gebeurde, onbetwistbaar bewijst, dat de bestuurder van de vrachtwagen niet de doorgang heeft vrij gelaten voor de bestuurder van de personenwagen, die zijn weg vervolgde; dat hij zodoende de hem door artikel 57,1° opgelegde verplichting, heeft miskend;

dat het feit, dat de bestuurder van de vrachtauto zijn pinklichten liet werken op het ogenblik, dat hij naar links zwenkte, zoals hij onmiddellijk na het ongeval aan de verbalisant zelf verklaarde, zijn verantwoordelijkheid niet vermindert, omdat hij in de eerste plaats het richtingsteken te laat heeft gegeven; vervolgens en vooral, omdat hij de voorrang van de weggebruiker, die zijn weg vervolgde, — voorrang die in principe absoluut is — niet heeft geëerbiedigd;

Aangezien verweerster in dit verband opwerpt dat aanlegster zelf schuld heeft aan het ongeval, omdat zij de vrachtauto heeft willen voorsteken bij het naderen van een aansluiting (artikel 36, 4°);

Aangezien een « aansluiting » de plaats is, waar twee verschillende openbare wegen samenkomen;

Aangezien verweerster niet bewijst :

— dat de door haar bedoelde straat — de Van Duyse- of Van Nestestraat — een openbare weg is;

— noch dat aanlegster haar vrachtauto heeft voorbij gestoken in de onmiddellijke nabijheid van bedoelde aansluiting;

— noch dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen het voorbijsteken van de vrachtwagen in de nabijheid van een aansluiting en de aanrijding; dat wel het tegendeel dient te worden aangenomen, vermits het straatje dat zagezegd aansluit bij de door de beide voertuigen gevolgde weg « rechts » gelegen is, terwijl de bij het reglement verboden rijbewegingen door de ondergeschikte van verweerster werden uitgevoerd « links » van de weg;

Aangezien de verantwoordelijkheid van de bestuurder van de vrachtauto afdoende blijkt uit de beschouwingen, die voorafgaan, zodat het geen nut heeft stil te blijven bij andere inbreuken op het verkeersreglement, mogelijk door dezelfde chauffeur gepleegd;

Aangezien verweerster op grond van artikel 1382 en volgende van het Burgerlijk Wetboek gehouden is de schade door haar ondergeschikte veroorzaakt, te herstellen;

Over het schadebedrag : (zonder belang).

.....

VREDEGERECHT TE ANTWERPEN

1e Kanton. — 21 November 1951

Rechter : M. R. Horion.

Advocaten : Mrs V. d. Mensbrugge en Schaerlaekens.

Handelshuur. — Intertemporaal recht ten aanzien van wetten en ten aanzien van overeenkomsten. — Imperatief karakter van de wet van 30 April 1951. — Voorwaarden waaronder van het principe, dat de huur voor 9 jaar wordt gesloten, mag afgeweken worden.

Iedere wet regelt van het ogenblik, waarop zij in werking treedt, al de gevolgen van de toestanden, die op het ogenblik van haar inwerkingtreding bestaan of voordien ontstaan zijn, voor zover die gevolgen na de inwerkingtreding der nieuwe wet zijn ingetreden; de gevolgen, die vóór die inwerkingtreding zijn ingetreden, blijven door de oude wet beheerst.

Deze regel geldt niet op het gebied der overeenkomsten, tenware de nieuwe wet bepaalt, dat zij van toepassing is op de lopende overeenkomsten of ten ware de nieuwe wet van openbare orde mocht zijn.

Uit de geschiedenis van de totstandkoming van de wet van 30 April 1951 blijkt duidelijk, dat, ofschoon deze wet niet van openbare orde is in de strikte zin van het woord, zij niettemin van imperatieve aard is, (zodat partijen van haar bepalingen niet kunnen afwijken, tenzij zulks door de wet uitdrukkelijk wordt toegelaten.

Art. 3, lid 5 van voornoemde wet laat aan partijen toe af te wijken van het principe, dat de huur voor negen jaar wordt gesloten, doch stelt gebiedend de voorwaarden, waaronder zulks mag geschieden, zodat partijen daarvan niet mogen afwijken. Deze bepaling is ook van toepassing op de ten tijde van de inwerkingtreding der nieuwe wet lopende huurovereenkomsten.

Knippenberg t/ Colens-Juliams.

Overwegende dat eiseres een deel van het huis, gelegen te Antwerpen, Van Straelenstraat, 62, in huur heeft ingevolge mondelinge huurovereenkomst, op 15 Februari 1946 gesloten met de toenmalige eigenaar van bedoeld huis;

Dat, toen verweerders eigenaars werden, zij eiseres als huurster hebben behouden ingevolge bedoelde mondelinge huurovereenkomst.

Overwegende dat deze overeenkomst werd gesloten « voor den termijn van zes - negen achtereenvolgende jaren, ingegaan de 15 Februari 1946 met recht voor beide partijen aan de huur een einde te maken bij het verstrijken van het zesde jaar mits een voorbericht minstens zes maanden op voorhand te geven bij aantekend bericht »;

Overwegende dat verweerders op 13 Augustus 1951 aan eiseres een opzegging betekenden tegen 15 Februari 1952, zijnde de datum van het verstrijken van het zesde jaar;

Dat eiseres op 18 Augustus 1951 protest aantekende tegen deze opzegging en op 27 Augustus 1951 een verzoek tot huurhernieuwing indiende;

Dat verweerders opwerpen dat dit verzoek van huurhernieuwing te laat is geschied en bij wederzijds de geldigverklaring vorderen van de door hen gedane opzegging;

Overwegende dat een voor « drie, zes, negen jaar

of voor « zes, negen jaren » aangegane huurovereenkomst dient te worden beschouwd als een huurovereenkomst, aangegaan voor een duur van negen jaar, waaraan vroeger een einde kan gesteld worden op het einde van de eerste of de tweede driejaarlijkse termijn, derwijze dat, wanneer een opzegging wordt gedaan vóór het verstrijken van het derde of zesde jaar, de huurovereenkomst een einde neemt, niet omdat de overeengekomen termijn verstreken is, maar wel ten gevolge van een conventionele ontbinding (zie De Page : Droit Civil, Tome IV, n° 562);

Dat bijgevolg, wanneer een huurovereenkomst van drie, zes, negen jaar, nog lopende was bij het in werking treden van de wet van 30 April 1951 op de handelshuurovereenkomsten, de verhuurder er geen vervroegd einde zal kunnen aan stellen, daar de overeenkomst dan niet ten einde zou komen bij het verstrijken van de overeengekomen termijn, maar wel ten gevolge van een vervroegde ontbinding, hetgeen in strijd zou zijn met de bepalingen van art. 33 van genoemde wet, luidens dewelke deze wet van toepassing is op de lopende huurovereenkomsten, die evenwel zullen vervallen bij het verstrijken van de contractuele termijn; (zie Tschoffen et Dubru : « Les Baux Commerciaux » nota op blz. 90);

Overwegende dat de Wet van 30 April 1951 wel is waar in haar art. 3, lid 5 aan de partijen toelaat te bedingen dat de verhuurder bij het verstrijken van het derde of zesde jaar een einde aan de huurovereenkomst zal kunnen maken ten einde in het onroerend goed werkelijk zelf handel te drijven of de werkelijke exploitatie er van toe te laten door diegenen, die in dit artikel speciaal worden vermeld;

Dat art. 3, lid 5 echter voorziet dat in dat geval de verhuurder een jaar te voren zal moeten opzeggen;

Dat, op het ogenblik, dat de wet van 30 April 1951 op de handelshuurovereenkomsten van kracht werd, de tussen partijen bestaande mondelinge huurovereenkomst nog steeds liep, vermits verweerders eerst op 13 Augustus 1951 hun opzegging betekenden en later hun bedoeling te kennen gaven van het goed zelf te gaan betrekken;

Overwegende dat de vraag moet worden gesteld of op de tussen partijen bestaande mondelinge huurovereenkomst toepassing dient te worden gedaan van hogergenoemde wet van 30 April 1951, d.w.z. of de bepaling van art. 3 lid 5 dezer wet, die een opzeggingstermijn voorziet van één jaar, moet toegepast worden, terwijl partijen ten tijde dat zij de overeenkomst afsloten, geldig hebben bedongen dat er aan deze overeenkomst een vervroegd einde kon gesteld worden door opzegging zes maanden te voren;

Overwegende dat men in het algemeen het principe huldigt, dat een wet geen terugwerkende kracht kan hebben, wanneer hierdoor « verworven rechten » worden aangetast;

Dat thans echter de rechtsleer en de rechtspraak de vroeger gehuldigde theorie der verworven rechten hebben verworpen (zie De Page : « Droit Civil », Tome I, Hoofdstuk V, n° 229 en vlg.);

Dat, zoals De Page leert, iedere wet van het ogenblik, waarop zij van kracht wordt, al de gevolgen regelt van de toestanden, welke op het ogenblik van haar inwerkingtreding bestaan of voordien ontstaan zijn;

Dat de uit deze toestanden voortspruitende gevolgen, ingetreden vóór het van kracht worden der nieuwe wet door de oude wet worden beheerst, terwijl de gevolgen voortspruitende uit bedoelde toestanden, maar zich voordoende na het van kracht worden der nieuwe wet aan de bepalingen van deze laatste onderworpen zijn;

Dat deze regel niet geldt op het gebied der overeenkomsten ten ware de nieuwe wet er anders over beschikt heeft door te bepalen dat zij van toepassing is op de lopende overeenkomsten of ten ware de nieuwe wet van openbare orde mocht zijn (zie De Page, loc. cit., n° 231; Pandectes Belges, V° Universalité de Biens-Propriété Commerciale n° 173 en vlg.);

Overwegende dat art. 33 al. 1 der wet van 30 April 1951 uitdrukkelijk voorziet dat deze wet van toepassing is op de lopende handelshuurovereenkomsten;

Dat bijgevolg ter zake, waar bij de inwerkingtreding dezer wet nog geen opzegging was gedaan, toepassing dient te worden gemaakt van de bepaling van art. 3, lid 5, die aan de verhuurder slechts toelaat in zekere gevallen een einde aan de huur te stellen vóór het verstrijken van het derde of zesde jaar mits hij een jaar te voren opzegt;

Dat uit de geschiedenis van de totstandkoming der wet van 30 April 1951 duidelijk blijkt dat, ofschoon deze wet niet van openbare orde is in de strenge zin van dit woord, zij niettemin een imperatief karakter heeft, waarvan de partijen niet kunnen afwijken, tenzij zulks uitdrukkelijk door de wet toegelaten wordt (zie Paternostre: Baux commerciaux et Protection du Fonds de Commerce, n° 40);

Dat artikel 3, lid 5 aan partijen toelaat af te wijken van het principe, dat de huur wordt gesloten voor negen jaar, maar dat de voorwaarden, waarin zulks mag geschieden, imperatief zijn en door partijen niet kunnen gewijzigd worden;

Dat, zoals hoger uiteengezet, deze bepalingen dienen te worden toegepast op de lopende huurovereenkomsten met het gevolg dat ter zake door verweerders na het in werking treden der wet van 30 April 1951 vóór de afloop van de overeengekomen termijn van negen jaar geen einde aan de huur kan gesteld worden dan mits zij één jaar vóór het verstrijken van het zesde jaar hebben opgezegd en de andere gestelde voorwaarden vervuld zijn;

Overwegende dat bijgevolg bij toepassing der bepalingen der wet van 30 April 1951 op de handelshuurovereenkomsten de tussen partijen bestaande mondelinge huurovereenkomst slechts zal eindigen bij het verstrijken van de overeengekomen termijn, zijnde 15 Februari 1955, en verweerders zich niet in de voorwaarden bevinden om er vroeger een einde aan te stellen;

Overwegende dat hieruit volgt dat het verzoek om huurvernieuwing, dat slechts dient ingediend te worden ten vroegste 18 maanden en ten laatste 15 maanden vóór het verstrijken van de lopende overeenkomst, thans als voorbarig en niet-ontvankelijk dient te worden verworpen.

Wedereis :

Overwegende dat uit bovenstaande beschouwingen blijkt dat de door verweerders gedane opzegging ongeldig is en bijgevolg de wedereis niet kan ingewilligd worden;

Om deze redenen :

Wij, Vrederechter voornoemd, rechtdoende op tegenspraak, geven akte aan tweede verweerder dat hij zijn echtgenote, eerste verweerster, machtigt om in rechte te treden;

Rechtdoende op de hoofdeis, zeggen voor recht dat het verzoek van eiseres, strekkende tot huurhernieuwing, voorbarig is ingediend en dienvolgens niet ontvankelijk;

Veroordelen eisers tot de kosten ervan.

Rechtdoende op de wedereis, verklaren hem ongegrond;

Wijzen verweerders-eisers in wedereis ervan af en veroordelen hen tot de kosten ervan.

BIBLIOGRAPHIE

VAN DIEVOET Guido. — Jehan Boutillier en de Somme rural. — Leuvense universitaire uitgaven. Leuven 1951, 296 p.

Onze Vlaamse juridische en rechtshistorische wetenschap is een belangrijk werk rijker geworden door het verschijnen van het proefschrift van de Heer Guido Van Dievoet over « Jehan Boutillier en zijn Somme rural ». Naam en werk van Boutillier vindt men voortdurend vermeld in de talrijke geschriften die een overzicht geven van de ontwikkeling der Franse rechtsgeschiedenis; zeer zeldzaam echter zijn de bijzondere studies die aan deze auteur en zijn werk gewijd zijn geworden en buiten de levensschets van raadshere O. De Meulenaere in de « Biographie nationale » en de aanvullende onderzoekingen van de Doornikse advocaat Albert Allard valt er niet veel te vermelden. Nochtans heeft het werk van Boutillier voor de rechtswetenschap een zeer grote betekenis en in de inleiding tot zijn proefschrift wijst de Heer Guido Van Dievoet er op dat Boutillier aan de moderne jurist « voor de eerste maal een algemeen beeld geeft van het recht aan het einde der middeleeuwen in de streek van Doornik en de omliggende gewesten, zowel Noord-Frankrijk als Henegouwen en Vlaanderen ». Een grondige studie over Boutillier en zijn werk was dus ten eerste de moeite waard. Dergelijke studie vereist echter van degene die ze onderneemt zeer grote eigenschappen; enkel een uitstekend jurist, die tevens een geschoold historicus is, kon er in slagen deze onderneming tot een goed einde te brengen.

De Heer Guido Van Dievoet beschikt niet alleen over deze beide hoedanigheden, doch hij beschikt tevens over de gave van een voortreffelijk uitzettingsvermogen en over de kunst op harmonische wijze een wetenschappelijk geschrift op te bouwen.

Het boek is ingedeeld in drie hoofdstukken, waarvan het eerste volledig gewijd is aan het leven van Jehan Boutillier, het tweede aan de handschriften, uitgaven en vertalingen van de Somme rural, terwijl het derde een systematisch onderzoek bevat van het werk zelf.

De biographie van Jean Boutillier stelt een aantal problemen die tot nog toe slechts in zeer beperkte mate waren onderzocht. De schrijver heeft zich tot het uiterste ingespannen om al deze vraagstukken uit te diepen en met al de hulpmiddelen der historische wetenschap een zo volledig mogelijke levensschets van Boutillier samen te stellen. Dit werk heeft een reusachtige arbeid gevraagd. Niet alleen zijn alle uitgegeven bronnen grondig door de schrijver onderzocht geworden, doch er werden door hem breedvoerige archiefonderzoeken gedaan die geleid hebben tot een archieven van de stad Doornik in de maand Mei 1940 vrij belangrijke oogst, alhoewel de vernietiging der archieven van de stad Doornik in de maand Mei 1940 deze zoekingen ten eerste belemmerd heeft en vele kostbare gegevens thans wel voor eeuwig zullen verloren zijn.

In het vijftigtal bladzijden gewijd aan de levensbeschrijving van Jehan Boutillier vinden wij thans verzameld, aan de hand van een uitvoerig bewijsmateriaal, al de gegevens die wetenschappelijk verantwoord kunnen worden betreffende de geboorte, de

familie en de juridische vorming van Boutillier, alsook aangaande de verschillende ambten die door hem werden bekleed. In verband met dit laatste onderzoek geeft schrijver ons een uiteenzetting van de bevoegdheden van de baljuw in de 14de eeuw en van dezes helper en plaatsvervanger, de luitenant, waarvan Boutillier gedurende vele jaren de functie heeft waargenomen. Al de oorkonden waarin Boutillier in de uitoefening van zijn functie vermeld wordt zijn rechtstreeks door de schrijver onderzocht geworden, alsook de verhouding tussen Boutillier, als luitenant van de baljuw en vertegenwoordiger van de centrale koninklijke macht, en de gemeenten die tegen de ambtenaar, gelast de centralisatie door te voeren, met hardnekkigheid hun vrijheden tot het uiterste verdedigden. Deze verhouding gaf aanleiding tot klachten tegen Boutillier bij het parlement te Parijs waarvan wel de onderzoekselementen doch niet de uitslag bekend zijn.

De Heer Van Dievoet toont aan dat het uit de documenten blijkt dat er geen twijfel kan bestaan aan het feit dat Boutillier wel degelijk de auteur is van de Somme rural en dat er ook geen reden bestaat te twifelen aan het feit dat de auteur van de Somme rural wel stellig de luitenant van de baljuw is waarvan schrijver ons de levensschets heeft bezorgd.

In het tweede hoofdstuk geeft de auteur ons een grondig overzicht van alle handschriften en drukken die van de Somme rural verschenen, van het oudste manuscript uit het jaar 1457 tot de laatste druk van 1621. Wij vernemen hier dat er van de Somme rural een twaalfstal handschriften bewaard zijn gebleven, terwijl er 23 drukken van 1479 tot 1621 worden vermeld. Niet alleen worden al deze handschriften en uitgaven door de Heer Van Dievoet grondig beschreven volgens alle vereisten der moderne wetenschappelijke bibliographie, doch ze worden tevens op basis van hun inhoud en van de onderlinge afwijkingen die ze vertonen, ingedeeld in groepen: drie groepen voor de handschriften en vijf groepen voor de drukken.

Een afzonderlijke studie wordt gewijd door de schrijver aan de Nederlandse vertaling van de Somme rural die verscheen te Delft in het jaar 1483, pas vier jaar na de eerste Franse druk. Er moet dus wel in de Nederlanden een zeer sterke belangstelling bestaan hebben voor het werk van Boutillier. Van de persoonlijkheid van de vertaler is niets bekend, doch op grond van een philologisch onderzoek der taal, die in de Nederlandse uitgave gebezigd wordt, komt de Heer Van Dievoet tot het besluit dat de vertaling niet in Vlaanderen of Brabant, doch wel waarschijnlijk in Zuid-Holland is ontstaan. De belangstelling voor het werk van Boutillier, die zich in Zuid-Holland openbaarde, was waarschijnlijk toe te schrijven aan de behoefte bij de juristen aan rechtsgeleerde handboeken in de volkstaal, dienstig voor de practijk bij het toen hervormde Hof van Holland; alhoewel de auteur doet opmerken dat de Nederlandse vertaling geenszins aangepast is aan het recht der Nederlanden. Herdrukken van het werk zijn er in Holland niet geweest, terwijl in Brabant en in Vlaanderen het succès bleef voortduren tot in het midden van de 16de eeuw en o.a. de Antwerpse herdrukken snel op elkaar volgden.

De Heer Van Dievoet wijst er op dat de Somme rural een succes heeft gekend dat door geen enkele andere coutumier en door weinig andere juridische werken geëvenaard werd. En de invloed van het werk heeft zich op blijvende wijze bij de latere rechtschrijvers, tot in de 17de eeuw doen gelden.

In het derde en meest uitvoerige hoofdstuk van het boek bestudeert de Heer Guido Van Dievoet dan de

Somme rural zelf met een algemeen overzicht van haar inhoud, een navorsing van de gebruikte bronnen en een uiteenzetting van de gebezigde methode.

Eerst wordt nog de aandacht gevestigd op de juiste betekenis van de titel van het boek Somme Rural, waarvoor meerdere schrijvers zeer van elkaar afwijkende betekenissen hebben voorgesteld. Schrijver is van oordeel dat deze titel betekent een uiteenzetting van het geldende recht in volkse trant, zonder wetenschappelijke pretentie, wat wij thans zouden noemen «een vulgariserende encyclopedie». Aan dergelijke titel beantwoordt dan ook volkomen de inhoud van het boek, waarin geen redelijke volgorde te vinden is en waarin de meest verscheiden onderwerpen onder en door elkaar behandeld worden. Er kan in de Somme rural niet de minste wetenschappelijke systematiek worden ontdekt. De onderwerpen, die van belang zijn voor de practijk worden zo goed en zo kwaad mogelijk gegroepeerd volgens de stof die ze behandelen en dit alles wordt ondergebracht in een uiteenzetting van het toentertijd geldende procesrecht.

Naast een grote hoeveelheid gegevens betreffende het formele recht, namelijk de rechtspleging, de rechterlijke organisatie en de bevoegdheid, wordt een oneindige reeks wetenswaardigheden medegedeeld over het materiële recht zowel het burgerlijk recht als het criminele. Zowel voor het personenrecht als voor het zakenrecht en voor de verbintenissen, de contracten, de erfenissen en zo meer, wordt essentieel de aandacht gewijd aan datgene wat van belang is voor de practijk, met vermindering van alle theoretische beschouwingen of geleerde discussies. Ook voor het strafrecht is alles hoofdzakelijk op de practijk afgestemd. Waar het past, komen dan nog een beperkt aantal gegevens betreffende het publiek recht aan de beurt, zodat het geheel hoofdzakelijk een compilatie-karakter vertoont en de Heer Van Dievoet er de klemtoon op legt hoezeer «het gebrek aan een logisch en vast plan storend is voor de moderne lezer».

Schrijver gaat dan achtereenvolgens na welke de bouwstoffen zijn die gebruikt zijn geworden door Jehan Boutillier voor het samenstellen van zijn werk en in welke mate Romeins en kanoniek recht, gewoonrecht en uittreksels uit oude proceduurböeken, rechtspraak en koninklijke ordonnanciën in de Somme rural voorkomen.

Al heeft Boutillier slechts kennis gehad van een beperkt aantal bronnen van Romeins recht, toch is de inhoud van de Somme rural op aanzienlijke wijze door dit Romeins recht beïnvloed. Schrijver geeft de voorbeelden van deze invloed vooral in verband met het zakenrecht, de verbintenissen en de contracten en hij gaat de stellingen na van Boutillier betreffende de oorspronkelijke wijzen van eigendomsverkriging en in zake bewaargeving en bruikleen.

Niet minder belangrijk als bron van de Somme rural was het kanoniek recht en de kanonieke literatuur. Als voorbeelden hiervan bestudeert de Heer Van Dievoet de leer van Boutillier betreffende verlovings, huwelijk en scheiding.

Het gewoonrecht neemt in het werk van Boutillier een belangrijke plaats in en wel dusdanig dat men zijn werk bij de coutumiers heeft gerangschikt. Dit gewoonrecht komt vooral in aanmerking bij de regelen betreffende het erfrecht, het huwelijksgoederenrecht, het proces- en strafrecht. Schrijver speurt na welke de gewoonrechtelijke geschriften kunnen geweest zijn waarvan Boutillier gebruik gemaakt heeft om ze in zijn Somme rural te verwerken, en als voorbeelden van bewerking behandelt hij de indeling van de goederen, het huwelijksgoederenstelsel en de schenkingen tussen echtgenoten alsook de

bezitsvorderingen. Boutillier legt getuigenis af van een zeer grondige kennis der costumen van het Doornikse en van de omliggende gewesten en hij geeft van dit gewoonterecht een zeer levendige uiteenzetting met talrijke citaten van plaatselijke gewoonten en menigvuldige voorbeelden uit de praktijk. Deze bewerking van het gewoonterecht samen met deze van de jurisprudentie is, volgens de Heer Van Dievoet, het meest oorspronkelijk element van gans het werk.

Als rechtspraak komen vooral in aanmerking de jurisprudentie van het Parlement van Parijs en deze van de koninklijke rechtbanken te Maire, St-Quentin, Rijsel en enkele feodale juridicties. Boutillier steunt vooral op zijn persoonlijk medeleven van het ontstaan dezer rechtspraak, hij was persoonlijk aanwezig bij de behandeling van talrijke zaken en hij vermeldt allerlei gevallen uit zijn eigen praktijk.

Eindelijk zijn de koninklijke ordonnanciën een laatste bron waaruit in de Somme rural geput wordt.

Dit alles geeft ons een bonte verscheidenheid van bouwstoffen en deze veelvuldigheid heeft stellig aan de eenheid en de originaliteit van het werk geschaad, doch van de andere kant vinden wij daardoor in de Somme rural, zoniet een volmaakte synthese, dan toch een breed overzicht van de rechtsinstellingen van Noord-Frankrijk, Vlaanderen en Henegouwen aan het einde van de 14de eeuw.

De samenstelling van het proefschrift van de Heer Van Dievoet heeft een geweldige som arbeid gevorderd. Het boek legt getuigenis af van een neusachtige kennis en het aantal werken en documenten die geraadpleegd zijn geworden is indrukwekkend. Wat echter vooral de lezer bekoort is de wijze waarop de schrijver al deze gegevens tot eenheid wist te verwerken om ons een boek te schenken waarvan de lectuur uitermate boeiend is.

Het werk wordt volledig door een reeks onuitgegeven oorkonden en documenten alsook door vergelijkingen uit de tekst van de Somme rural met andere rechtskundige geschriften en het wordt besloten met een zeer uitvoerige bibliographie.

René Victor.

Mr Dr J. G. SAUVEPLANNE. — Luchtvaartverzekering. — Leiden, Nederlandse Uitgeversmaatschappij N.V., 1949, blz. 194.

Het hoeft wel geen betoog, dat voor de commerciële luchtvaart de verzekering een noodzakelijkheid is. Niet slechts ter bescherming van de transportondernemers (de hoge waarde van het vervoermiddel, de aanzienlijke schade, welke door de uitoefening der luchtvaart kan veroorzaakt worden), is de verzekering van betekenis; ook voor degenen, die hetzij lijf, hetzij goed aan dit vervoermiddel toevertrouwen, ontstaan gevaren, waartegen zij zich gedekt wensen te zien. Zo is het te verklaren, dat bijna het ganse gebied der assurantie door de luchtvaart beroerd wordt.

De verzekering, die de commerciële luchtvaart in aanzienlijke mate ter hulp is gekomen (de brede commerciële basis, waarop het moderne luchtvervoer rust, wordt goeddeels gelegd door de financiële steun, welke de luchtvaartverzekering voor de transportonderneming vormt), zag zich hierdoor voor talrijke nieuwe risico's gesteld, die even talrijke nieuwe juridische vragen opwierpen.

Aan de bestudering van deze vragen heeft Mr Sauveplanne het hier aangekondigde werk gewijd. Na een inleiding, waarin de geschiedenis van de luchtvaartverzekering, de waardering der risico's, de indeling, de bronnen en de literatuur der luchtvaart-

verzekering behandeld zijn, onderzoekt hij in zes hoofdstukken de algemene verzekeringsvoorwaarden (toepasselijke rechtsregels, grondslagen der verzekeringsovereenkomst), de verzekering van luchtvaartuigen (aanvang der gevaren, beperking van het gevaar, bedragen der verzekering, regeling en betaling der schade), de verzekering van goederen en fabrieken, de verzekering der aansprakelijkheid (aansprakelijkheid tegenover derden, tegenover reizigers, van fabrikanten en hangarhouders, van vliegfeestinrichters, enz.), de verzekering van personen (ongevallenverzekering) en tenslotte de verplichte aansprakelijkheidsverzekering (internationale regelingen en nationale wetgevingen).

In een korte conclusie spreekt hij de mening uit, dat het tijdstip nog niet is aangebroken, waarop een internationaal verdrag betreffende de luchtvaartverzekering reden van bestaan kan hebben. «Zolang de luchtvaart» — aldus Mr Sauveplanne — «nog zoekt en bouwt om haar juiste structuur te vinden en op te trekken, zolang zullen de verzekeraars met haar moeten zoeken naar en bouwen aan een juiste omschrijving en waardering der zich steeds wijzigende risico's. Zolang dit proces nog aan de gang is, zal een vastlegging der verzekeringsregelen in een moeilijk te wijzigen verdrag een belemmering voor de ontwikkeling der luchtvaartverzekering en daarmee voor de gehele commerciële luchtvaart betekenen. Alleen t.a.v. de verplichte verzekering is reeds thans een regeling mogelijk, m.i. zelfs gewenst.

Mijn slotsom is, dat de luchtvaartverzekering nog in volle ontwikkeling verkeert en dat zij mits partijen voldoende armslag behouden bij de opstelling hunner polissen en de uitvoering der daarin vervatte bedingen, uit kan groeien tot een hoogst belangrijke tak van het verzekeringswezen.»

Opgenomen zijn in dit boek verder als bijlagen: een vliegtuigpolis, een pilotenpolis en een passagierspolis van de Nederlandse Luchtvaartpool N.V. (Amsterdam) en van The British Aviation Insurance Company Ltd (London), een literatuurlijst en een zaakregister.

De literatuur met betrekking tot de luchtvaartverzekering, vooral wat de juridische kant betreft, is niet zeer omvangrijk. Het onderhavige werk is het eerst in het Nederlands gestelde boek, dat uitsluitend de studie van deze jongste tak van het assurantiewezen tot voorwerp heeft. Dit, en de omstandigheid dat de stof voor een groot deel uit de verzekeringspraktijk moest geput worden, moeten de auteur als bijzondere verdiensten worden aangerekend.

B.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad - Afl. 42 van 1 December 1951.

Prof. Mr J. Drion, Het wetsontwerp betreffende de onrechtmatige Overheidsdaad.

Weekblad voor privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, n° 4219 van 1 December 1951.

Prof. Mr J. Wiarda, Motivering en gebrek aan motivering van vonnissen en arresten in burgerlijke- en handelszaken. — Prof. Mr G. de Grooth, Overzicht der Nederlandse Rechtspraak, Verbintenissenrente 1950.

Arbitrale Rechtspraak, November 1951, n° 371.
P.S., Gemeente en arbitrage. — Rechtspraak.